

ZAVIČAJ

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu historijuBroj 55
Godina XXVIII
Maj, 2023.
[str. 117-144]

© Monos 2023

ZAVIČAJ

Bilješke o aktivnosti SDA u Gračanici u periodu od njenog osnivanja do referenduma za nezavisnost Bosne i Hercegovine, sa posebnim osvrtom na Stjepan Polje (1990. – 1992.)

Senahid Kahrmanović

U ovom radu autor iznosi svoje sjećanje, potkrijepljeno bilješkama iz vlastitog rokovnika o aktivnosti SDA u Gračanici u periodu od njenog osnivanja do referenduma za nezavisnost Bosne i Hercegovine, sa posebnim osvrtom na Stjepan Polje (1990. – 1992.). Iznoseći svoja vlastita iskustva i svoj prelazak "iz jedne u drugu politiku", autor govori o počecima političkog pluralizma za područje općine Gračanica, ali i o promjenama u svojoj mjesnoj zajednici, svom učešću i učešću drugih aktera u izbornoj kampanji, a kasnije i u novoj vlasti. Potom ukratko izlaže slijed događanja poslije parlamentarnih izbora i najfjekventnije teme sa tih sastanaka, u toku 1991. godine, ponašanje pojedinih lokalnih funkcionera, prve pojave nejedinstva itd. Sve se to događa u vrijeme teške krize i raspada Socijalističke Jugoslavije i u sjeni rata koji se iz Hrvatske, polahko "valjao" u Bosnu i Hercegovinu.

Ključne riječi: Gračanica, Stjepan Polje, Stranka demokratske akcije, Hazim Vikalo, predizborna kampanja, općina

UVODNE NAPOMENE

Olujni politički vjetrovi koji su zahvatili SFRJ, 1990. godine kao da su zaobišli Stjepan Polje. Bilo je to vrijeme ubrzanog uvođenja višepartijskog sistema u tadašnjoj državi pa su nove političke stranke nicala kao gljive poslije kiše. U Sarajevu je 27. marta 1990. godine grupa intelektualaca i uglednih građana obznanila inicijativu za osnivanje Stranke Demokratske Akcije (SDA).

Dva mjeseca nakon te početne inicijative, 26. 05. 1990., održana je i Osnivačka skupština SDA, te je tako i zvanično osnovan jedan ozbiljan politički pokret Bošnjaka – muslimana u Bosni i Hercegovini, ali i izvan Bosne i Hercegovine jer je zahvatao bošnjačko-muslimanski kulturni krug u Hrvatskoj, Sloveniji, Sandžaku, na Kosovu itd. Naravno da se ideja sarajevskih intelektualaca Muslimana brzo širila Bosnom, ali do konkretnih aktivnosti na terenu trebalo je (a i prošlo je) tačno pola godine. Zato se čini da je ideja SDA i u moje selo Stjepan Polje stizala relativno sporo. Kao da je bila nošena nekim blagim povjetarcem...

Doduše, za razliku od našeg područja, u neke okolne sredine, a naročito u Tešanj, ta ideja je stigla gotovo ekspresno. U Tešnju je tada djelovala jedna jaka politička grupa, koja je svoje aktivnosti postepeno proširivala i na okolna mjesta. Odatle su Senad Hodžić i Irfan Ljevaković i u Gračanicu donijeli prve pisane materijale u vezi sa osnivanjem SDA na prostoru Doboja i regiona sjeverne Bosne. Moram reći da ni Gračanije nisu trošili vrijeme na razmišljanje. Brzo su se prihvatili posla, pa je već 30. 6. 1990. osnovan Inicijativni odbor od petnaest članova. Njegovo osnivanje i kasnije aktivnosti su bili najčešća tema o kojoj će se u Gračanici pričati narednih mjeseci. Prva podrška tim aktivnostima došla je od ljudi bliskih Islamskoj vjerskoj zajednici koji su, možda brže od ostalih, shvatali značaj političkog organiziranja Muslimana u Bosni i Hercegovini. Slijedio ih je značajan broj mladih obrazovanih ljudi koji iz raznoraznih

razloga nisu bili uključeni u Savez komunista (SK), a koji nisu bili ni apolitični. Naprotiv, željeli su da se politički iskažu i angažuju na nekim novim osnovama i principima. Odmah do njih su se našli privatni obrtnici koji su bili slobodni i neovisni od vlasti u pogledu profesionalne karijere. Tu su se našli i neki naši radnici, zaposleni u zapadnim kapitalističkim državama, koji su već imali osnovna znanja i spoznaje o demokratiji.

1. DIO OD OSNIVANJA STRANKE DO PRVIH PARLAMENTARNIH IZBORA

Počeci SDA u Gračanici

Kao što je rečeno, prvi javni skup u Gračanici, vezan za SDA, održan je 30. 6. 1990. godine u tadašnjem Domu kulture (današnji BKC) u Gračanici. Tom skupu prisustvovalo je 60–70 aktivista. Prije toga, Hamdija Mujačić iz Miričine je putem svojih poslovnih kontakata sa akademikom Muhamedom Filipovićem (članom Inicijativnog odbora SDA u Sarajevu) donio ideju SDA u Miričinu i tamo već 8. juna 1990. inicirao osnivanje ogranka SDA.

Na spomenutom skupu u Gračanici (30. 6.) izabran je i osnovan Inicijativni odbor za sazivanje Osnivačke skupštine SDA Gračanica. U taj odbor izabrani su: Hazim Vikalo, Tarik Rešidbegović, Ejub Hodžić, Jakub Mufić, Ahmet Šelo, Mustafa Tinjić, Rusmir Djeđević, Vehid Delić, Husein Serhatlić, Sead Rešidbegović, Smajo Mustafić, Abdulkadir Šišić, Velid Harčin, Sejdo Šabić, Tajib Šabić i Omer Čamdžić. Odmah poslije tog šireg skupa, obavljeno je konstituisanje Inicijativnog odbora za formiranje SDA u Gračanici. Za prvog predsjednika izabran je Ahmet Šelo, za sekretara Velid Harčin. Mjesto tehničkog sekretara povjereno je Huseinu Serhatliću. Za blagajnika je postavljen Smajo ef Mustafić. U početku su skoro svim sastancima Inicijativnog odbora redovno prisustvovali Ahmed Spahić i Kemal Helić iako formalno

**PRISTUPNICA
U STRANKU DEMOKRATSKE AKCIJE (SDA)**

Prezime Ime

God. rođenja Zanimanje — Zvanje

Zaposlen kod

Adresa stanovanja

Telefon (stan) Telefon (posao)

Plaćaću članarinu u iznosu od din mjesečno
(članarina se određuje u rasponu od 10 do 50 din. mjesečno)

Datum potpisivanja Potpis

pristupnice

OSNOVNA NAČELA I CILJEVI STRANKE

1. Afirmacija ljudskih prava,
2. Demokracija,
3. Afirmacija nacionalne samobitnosti BiH Muslimana,
4. Autonomija i slobodna aktivnost svih vjerskih zajednica,
5. Tržišna privreda, privatno poduzetništvo, ukidanje svojine bez vlasnika, jeftinija država,
6. Unapređenje socijalnih prava,
7. Ravnopravnost šest naroda koji tvore Jugoslaviju, afirmacija legitimnih prava nacionalnih manjina,
8. Očuvanje integriteta i nepovredivosti granica Bosne i Hercegovine i Jugoslavije.

nisu bili njegovi članovi. Nakon uspostave Inicijativnog odbora počelo je masovnije pristupanje članstva u SDA. Do kraja jula (kada je održana i Osnivačka skupština SDA Gračanica) ovaj Inicijativni odbor je pomagao osnivanje inicijativnih odbora za osnivanje ogranka SDA na terenu. Nakon Miričine, koja se organizirala 10. 7. 1990., uslijedilo je osnivanje inicijativnih odbora u Džakulama i Prijekom Brdu, 13. 7. 1990., u Piskavici 14. 7. 1990., u Donjoj Orahovici i Rašljevi 15. 7. 1990., u Gornjim i Donjim Doborovcima 20. 7. 1990., u Malešićima 22. 7. 1990. itd.

Osnivačka skupština SDA Gračanica održana je 25. jula 1990. Na skupštini je izabran i Izvršni odbor SDA (IO SDA) Gračanica koji je brojao šest članova: Ahmet Šelo, Hazim Vikalo, Fadil Buljubašić, Ejub Hodžić, Ahmed Spahić i Velid Harčin. Izvršni odbor je, 5. 8. 1990., u kompletnom sastavu dolazio u Stjepan Polje s ciljem da inicira osnivanje SDA, ali bezuspješno jer skup nije bio dobro pripremljen, pa se odazvao veoma mali broj ljudi (oko 20-tak).

Počeci SDA u Stjepan Polju

U međuvremenu se bajrak SDA sve više i sve jače viorio po cijeloj BiH. Po gradovima su se održavali veliki promotivni skupovi, po prvi put su nakon pola vijeka obilježavani važni datumi Muslimana u BiH u kojima je učestvovao i značajan broj ljudi iz Stjepan Polja. Neki od njih su već imali i pristupnice SDA koje su potpisali kod zaduženih aktivista u svojim preduzećima ili preko poznanika i prijatelja u gradu. Uglavnom, krug SDA se širio, prvi članovi su i sami postali aktivisti, upisivali su i privlačili nove članove itd. Jednu takvu aktivnu grupu koja je rano nabavila i obukla majice sa natpisom i logom SDA, u Stjepan Polju su sačinjavali: Meša Avdić, Mustafa-Stika Avdić, Refik Omerdić-Caka, Mirsad Ahmetović-Kićo, Čazim Grapkić, Tajib Avdić-Tajko, Ahmet Medenjaković i Jasmin Mujkić-Jasko. Često su svraćali u

moju ugostiteljsku radnju (kao – uslovno, bazu SDA u Stjepan Polju) gdje smo razgovarali o SDA i njihovim aktivnostima. Iz te grupe Meša Avdić je naročito uporno tražio od mene da se uključim aktivnije u propagiranje SDA. Ja sam, između ostalog i kao novinar, pratio događaje već od marta mjeseca i znao na kojoj sam strani kao i da moram dati svoj doprinos ali se nisam mogao odmah aktivirati jer se moja majka iznenada razboljela, početkom marta, a umrla krajem aprila 1990. tako da sam time u potpunosti bio okupiran. Kasnije, kada sam izabran za prvog predsjednika mjesnog ogranka SDA, ta moja radnja je stvarno postala prava baza SDA. Nažalost, bilo je i onih koji su me bojkotovali u poslu jer su, djelujući politički opoziciono, uvukli previše politike u svoje živote....

Od juna do oktobra te 1990-te godine, u Jugoslaviji je formirano 30-tak novih političkih subjekata, SKJ se reorganizirao, pa su tako na širem planu počele i pripreme za prve višestranačke izbore, 18. 11. 1990. godine, a u Stjepan Polju još nije bio osnovan ni Inicijativni odbor za osnivanje SDA. Polovinom septembra dogodio se raskol u vrhu stranke u Sarajevu koji se odrazio i na rad povjereništava na terenu pa i na području Stjepan Polja. Nakon raskola, došlo je do smjene kadrova širom BiH pa i u Gračanici. Raskol je bio posljedica različitih pogleda na profilaciju Stranke i puteve Bošnjaka – muslimana u budućnost. Na jednoj strani bio je Adil Zulfikarpašić i akademik Muhamed Filipović sa manjom grupacijom pristalica, a na drugoj Alija Izetbegović i velika većina vrha SDA čije je jezgro bilo u Sarajevu. Postojala je i jedna veoma uticajna grupa BiH Muslimana u Zagrebu koja je ostala uz Izetbegovića. Nesporazumi u vrhu stranke su se neminovno odrazili i na niža rukovodstva u kojima takođe dolazi do izvjesne polarizacije i nesporazuma. Što je još pogubnije, došlo je do zastoja u radu, iako su izbori bili na pragu. I u Gračanici je "pukla tikva" u vrhu SDA. Ahmet Šelo je 24. septembra 1990. napustio

SDA, a sa njim je otišla i nekolicina članova na koje je on imao svoj uticaj. Velika većina je ostala uz SDA i ideju koju je zastupao Alija Izetbegović. Umjesto Šele, za predsjednika IO SDA Gračanica, 26. 9. 1990. izabran je Sejdo Šabić.

Kao novi predsjednik Stranke, Sejdo Šabić je, obilazeći teren, ubrzo došao i u Stjepan Polje. Pripremu sastanka obavila je ona grupa Stjepopoljaca koja je od početka nosila majice sa znakom SDA. Sastanak je održan 12. 10. 1990. u Domu kulture., gdje se okupilo preko 100-tinjak pristalica SDA iz sela. Sejdo je poveo iz Gračanice sa sobom prilično reprezentativnu ekipu u kojoj su bili: Tarik Rešidbegović, Ejub Hodžić, Velid Harčin, Izet Rešidbegović, Hazim Vikalo i Omer Zrnanović kao stranački aktivista iz Banovića, zadužen za cijeli tuzlanski region.

Kako sam približio, Velid Harčin je prvo pročitao Deklaraciju SDA i tako prisutne upoznao, šta je, zapravo SDA. Među prvim je riječ uzeo Zrnanović, koji je u svom govoru poručio "da su nevjernici zemlju doveli do prosjačkog štapa", a onda na to dodao: "Ako smo i vjernici i klerikalci i fundamentalisti – neka smo kada nam to "oni" (misli se na komuniste) pripisuju. Oni neće da vjeruju u ono što im mi stalno govorimo. Mi smo od svega navedenog samo vjernici koji žele prakticirati svoje običaje i svoju vjeru Islam." Još je govorio "da su komunisti pljačkali i varali svoj narod, plašili ga sa velikom vojskom i policijom te da Muslimani nemaju rezervnu domovinu."

Tarik Rešidbegović je govorio o predstojećim parlamentarnim izborima i načinu glasanja. Skupu su se obratili i svi ostali gosti i svako je govorio o temama iz svoje nadležnosti, prema poziciji u IO SDA Gračanica. Uglavnom, svi su se trudili da potencijalnom članstvu objasne potrebu političkog organizovanja Bošnjaka-muslimana oko ideje SDA. Bio sam prisutan na tom skupu i sjećam se da su prisutni postavili gostima puno konstruktivnih i aktuelnih pitanja.

Politički posmatrano, jasno se vidi da je i ovaj govor bio usmjeren protiv Saveza komunista. Bio je to šablon po kojem se govorilo na gotovo svim tadašnjim okupljanjima SDA. Doduše to je donekle i bilo opravdano u političkoj borbi sa još uvijek jakim Savezom komunista iz kojeg je trebalo prvo "istrgnuti" nove članove za novu stranku, pogotovo iskusnije. Teško je reći koliko se u tome uspijevalo, ali je činjenica da je upravo u to vrijeme uslijedilo masovno osipanje članstva i slabljenje SK.

Tek na tom sastanku je donesena odluka da se formira Mjesni odbor SDA (MO SDA) u Stjepan Polju u koji su izabrani: Meša Avdić, Fadil Ibrahimović, Mehmed ef. Ahmetović, Ramiz Softić, Mirsad Ahmetović, Mahmut ef. Softić, Senahid Kahrmanović, Mustafa Avdić, Fikret Mejremić i Mehmed Mujkić. Moram reći da su jaku podršku novoj stranci i u našem selu davali vjernici. Dokaz za to je i izbor oba imama iz oba džemata u prvi Mjesni odbor SDA Stjepan Polje.

Koliko smo kasnili i o kakvoj se brzini radilo, govori i činjenica da smo na tom, takoreći osnivačkom sastanku, obaviješteni da tek izabrani predsjednik i sekretar MO moraju doći na sastanak koji je već bio zakazan za 15. 10. 1990. u 18.00 sati u jednoj prostoriji motela u Gračanici. Gosti su nas upozorili da naši predstavnici budu obavezno prisutni tom sastanku, jer će se ma njemu utvrđivati lista kandidata SDA za odbornike budućeg sastava Skupštine opštine Gračanica.

Taj sastanak sazvan je u svojstvu proširenog Glavnog odbora SDA Gračanica, kojem inače, obavezno, osim članova Glavnog odbora, prisustvuju i predsjednici svih ogranaka SDA sa opštine Gračanica. U mojoj približici sa tog sastanka piše da će buduća skupština brojati ukupno 49 odbornika, u kojoj u predstojećim izborima moramo obezbijediti najmanje 29 svojih odbornika (napomena: skupština je brojala 70 odbornika). Na tom sastanku napravili smo početni spisak kandidata, vodeći računa o kvaliteti kadra kao

02 - Predizborni skup SDA u Gračanici, govor Alije Izetbegovića (snimio Amir Mašić)

i o teritorijalnoj zastupljenosti. U vrhu liste bila su sljedeća imena: 1. Sejdo Šabić; 2. Hazim Vikalo; 3. Reuf Mulabećirović; 4. Velid Harčin; 5. Enes Mešić; 6. Senahid Kahrimanović; 7. Vehid Delić; 8. Rusmir Djedović itd. (napomena: od 70 odborničkih mjesta, SDA je u tim prvim izborima osvojila 35, među kojima su iz Stjepan Polja bili Senahid Kahrimanović i Mirsad Ahmetović)....

Nakon izbora Mjesnog odbora, mi u Stjepan Polju ubrzali smo svoje aktivnosti oko učvršćenja mjesnog ogranka SDA. Uostalom, čekali su nas prvi višestranački izbori u Bosni i Hercegovini. Radili smo na osnaživanju stranke, privlačenju novih članova, govorili smo o SDA kao političkoj organizaciji Muslimana. Kao predsjednik ogranka razmišljao sam ovako: Nećemo gubiti vrijeme na ubjeđivanje onih radikalnih, odnosno “zaguljenih” komunista jer se njih u tom trenutku ionako nije moglo urazumiti da drugačije razmišljaju. Vjernike također nećemo dodatno “obrađivati” jer su oni i onako, po

svom uvjerenju, već bili “naši” (a u malim sredinama se svi dovoljno poznajemo). Uostalom, u MO SDA već smo izabrali obojicu naših imama... Naša ciljna grupa su bili ljudi koji su se kolebali, članovi SK koji tamo nikada nisu bili posebno aktivni pa nisu ni zauzimali neke stranačke pozicije. Oni (a takvih je bilo najviše) su bili članovi SK, ne iz ideološkog ubjeđenja nego iz sasvim drugih, vrlo često samo iz egzistencijalnih razloga. Njima u tom vrtlogu neizbježnih nastupajućih demokratskih (čitaj: kapitalističkih) vjetrova, SK nije više mogao obezbijediti siguran (i ugodan) egzistencijalni mir s nekim privilegijama. Zatim smo računali na mlade ljude koji su imali završene škole i fakultete, a koji nisu mogli doći do zaposlenja. (Ovdje ne mogu da ne kažem kako sam inženjeru bez zaposlenja u struci, Refiku Halilčeviću–Tičetu, dok je radio noćnu smjenu u pekari kod svog brata, posebno obrazložio “ovaj aspekt potrebe da nam se priključi”). Dalje smo se približavali mladim ljudima koji su tek stekli

pravo glasa, a računali smo i na one mlađe adolescente kao najpodobnije za neko političko "kalemljenje".

Nadalje, procijenio sam da bi mi, radi zadržavanja većeg povjerenja građana, značajno pomoglo prisustvo Ahmeta – hodže – Mujkanovića – tu negdje blizu mene i uz nas. On je bio omiljen i dobrodošao svim generacijama u našem selu. Prihvatio je da ide sa mnom na nekoliko skupova koje smo organizirali po zaseocima. Na tim sastancima uglavnom sam, govorio o razlozima koji su prethodili nastanku i osnivanju SDA i zašto tu stranku treba podržati na izborima. U mom je rokovniku ostalo je zapisano sljedeće: "SDA je nastala (morala nastati) tek nakon što su se formirale nacionalne stranke druga dva najveća naroda u BiH. Ona je, prije svega, demokratska stranka. Nacionalna je samo zato što u svojoj programskoj deklaraciji na prvo mjesto stavlja brigu o kulturi, tradiciji i historiji Muslimana. A mora, jer se niko drugi o tome neće pobrinuti."

Moj put iz jedne u drugu politiku

Moram reći da nisam poticao iz tog vjerskog miljea, a za mnoge Stjepopoljce sam po svemu ličio na člana SK. Bio sam ozbiljan mladić u svemu uzoran, tako da su naši "mjesni partijci" jedva čekali da dostignem punoljetstvo kako bi me primili u SK. I stvarno, sa punoljetstvom, postao sam član SK i to veoma aktivan u selu. Bio sam Predsjednik Omladinske organizacije sa vidljivim rezultatima, a zbog svega mi je političko rukovodstvo u selu (uz goste iz Komiteta), organiziralo svečani ispraćaj u JNA, koju sam služio u Varaždinu (to je bio prvi slučaj u našoj lokalnoj političkoj praksi). I u JNA sam bio primijećen zbog svoje ranije političke aktivnosti, kao neko ko je već bio sa izvjesnim iskustvom. Isticao sam se u saradnji sa školskom omladinom Varaždina u vezi sa kulturnim aktivnostima, a unutar vojne baze, oko uređenja novog sportskog poligona u kasarni, čak sam i nagrađivan.

Kasnije, nakon odsluženja vojnog roka, zaposlio sam se u jednoj velikoj firmi u Zagrebu i nakon godinu dana „upoznavanja“, kao već iskusan kadar, dobio poziciju predsjednika omladine. Bio sam nosilac sportskih, kulturnih i drugih edukativnih u preduzeću, (uz podršku direktora, između ostalog, ubjeđivao sam mlade ljude da pohađaju večernju osnovnu školu i razne stručne kurseve). Odmah sam inicirao da kroz radne akcije izgradimo novi sportski poligon za radnike (uglavnom iz BiH i iz mog rodnog kraja). Inicijativa je prihvaćena i uspješno realizovana. Kako se na mene ozbiljno računalo u perspektivi, poslali su me i u tromjesečnu političku školu SK i na još neke edukacije... Nadređeni su mi govorili da me čeka mjesto sekretara osnovne organizacije Saveza komunista (OOSK), nakon čega su obično slijedila dalje napredovanja, kako se obično išlo tim „partijskim stepenicama“ – sindikat, Radnički savjet itd. Govorili su mi i obećavali da ću, kao već istaknuti kadar, čim se oženim, dobiti stan u gradu jer su tako prolazili i svi moji prethodnici. Uostalom, bili smo firma koja pravi stanove i to nije bio neki veliki problem...

Tako sam, sticajem okolnosti, do svoje 25. godine stekao solidno političko iskustvo i u maloj sredini (Stjepan Polje), ali i u velikom gradu kroz aktivnosti u preduzeću. (Kad si predsjednik OOSSO u firmi, automatski si i u opštinskim strukturama prisutan na sastancima jer smo sponzorirali sportske kolektive, preko nas iz rukovodstva omladine dolazili su do naših direktora). Mislim da sam već tada dobro razabrao šta je politika (da ponekad, radi partijskih interesa moraš odstupiti od vlastitog stava, recimo uvjeravati radnike da se malo strpe, da će im se brzo poboljšati uvjeti stanovanja u barakama, da im se već pravi novi smještaj, a svi mi "funkcioneri" znali smo da od toga u perspektivi nema ništa.

S obzirom da nisam imao nikakvih političkih ambicija izvan svog zavičaja, u jednom

trenutku zasitio sam se svega toga. Zašto? Zato što sam preko 50% radnog vremena provodio na raznim seminarima, sastancima i proslavama, uz luksuzne ručkove, sa najvažnijim rukovodiocima i direktorima, a malo sam vozio svoj kamion s kojim je trebalo ostvariti veći učinak za bolju zaradu. S obzirom da sam odužio sa ovom pričom, volio bih da se ne shvati kao neko samohvalisanje, već moj pokušaj da objasnim domete "male politike", tipične za tadašnja vremena kroz koju su prolazili mnogi mladi ljudi... Svjedoci svemu što sam u vezi s tim ovdje napisao mogu biti naši ljudi iz Sokola, Lukavice, Stjepan Polja, Brijesnice i dr., koji su u to vrijeme radili u Zagrebu, s kojima sam se rado i intenzivno družio.

Ustvari, meni je bio potreban novac za bolju egzistenciju porodice u BiH, u Stjepan Polju (iako još nisam bio oženjen) i to mi je bilo u prvom planu. Godine 1979. (uz zaista puno iskrenih savjeta da ostanem), napustio sam tu svoju firmu. U novom poduzeću sam se politički malo „prišutio” što se tiče SK, ali sam našao načina da i u novoj sredini budem dobro prihvaćen i zadovoljan. U to vrijeme pisao sam dosta za radničke novine, a ljudi su voljeli kada bi se njihovo ime pojavljivalo u novinama.

Do te, 1990. godine, dakle, nekih 11 godina nisam bio član SK. Bio sam slobodan i neovisan čovjek koji živi od ličnog rada u privatnom biznisu. Kao takav, za neke sam bio politički "nepodoban", a za druge možda i "špijun". Međutim, kao i svi drugi, i ja sam bio opterećen globalnim političkim trenutkom i društvenim promjenama koje su neizbježno nastupale. Osjećao sam da se moram ponovo uključiti u politiku, da moram naći tu, sa svojim ljudima... Razmišljao sam i tražio odgovor na pitanje koji bio pravi (odnosno najbolji) put za bosanskohercegovačke Muslimane. Opredijelio sam se i odmah postao–predsjednik. Opet su me ljudi izabrali. Preuzeo sam odgovornost koju su mi povjerali upravo moji ljudi, komšije i prijatelji. Ni-

sam primijetio da neko od njih imalo sumnja u moje iskrene namjere i moje svesrdno zalaganje za SDA.

Ja, u predizbornoj kampanji

Paralelno sa učvršćivanjem i okrupnjavanjem SDA po selima i na terenu, odvijale su se i druge, takozvane "državne" aktivnosti oko organizacije opštih izbora u BiH. Kao predsjednici seoskih MO SDA skoro svakodnevno imali smo sastanke u Gračanici koje je organizirao i koordinirao IO SDA Gračanica. Tako smo, na primjer, već 22. 10. 1990. (dakle, deset dana nakon osnutka ogranka SDA u Stjepan Polju) na sastanku u Gračanici razmatrali sljedeći dnevni red: "1. Predizborna kampanja (organizacija predizbornih skupova); 2. Priprema referata za predizborne skupove; 3. Prikupljanje sredstava; 4. Razno."

Po prvoj tački govorilo se o načinu organiziranja preizbornih skupova, njihovom reklamiranju, izradi i distribuciji plakata, letaka, naljepnica itd. Dogovoreno je da na skupovima govori prvo predsjednik IO SDA i to samo o političkoj situaciji i stanju u društvu. Iza njega obraćaju se dva predstavnika domaćina i govore o ekonomskim i ekološkim temama. Potom bi trebalo da govore tri gosta, nakon čega bi se predstavili po jedan kandidat Stranke za Vijeće opština i Vijeće naroda u Skupštini Republike Bosne i Hercegovine. Isto tako, dogovoreno je da se glavni "državni" predizborni skup SDA u Gračanici održi 11. 11. 1990. (ili najkasnije do 15. 11. 1990.) Do tada bi se, kako je planirano, održali svi lokalni skupovi u selima i u samoj Gračanici.

Mi u Stjepan Polju smo dobili termin da veliki predizborni skup održimo u petak, 9. 11. 1990. godine u 17.00 sati... Na tom skupu okupili smo oko 500 ljudi u prepunom Domu kulture i ispred njega, a došli su nam kao podrška Sejdo Šabić, Hazim Vikalo i kompletan IO SDA Gračanica. Ja sam se, kao predsjednik MO, skupu obratio referatom sljedećeg sadržaja:

Poštovani skupe,

Svojim prisustvom danas ovdje, vi pokazujete koliko je demokratija prisutna u vašim srcima i vašem biću. Prvi poslijeratni višestranački izbori omogućavaju nam potpunu slobodu izražavanja u odabiru stranačkih programa, ali odgovornost pojedinca u tome, nikada nije bila veća. Naime, glas svakog birača može biti presudan u izboru najboljeg ili još boljeg programa.

Ime i prezime našeg saveza je Stranka Demokratske Akcije, a mi pod demokratijom podrazumijevamo vladavinu naroda koja je regulirana vladavinom pravednih zakona. To su zakoni u čijem se središtu nalazi čovjek kao slobodna ličnost i koji bez ikakvih rezervi i ograda potvrđuje prava, slobode i jednakost ljudi i građana bez obzira na vjeru, naciju, jezik, spol kao i njihov društveni položaj i političko uvjerenje. Postignemo li ovaj nivo demokratije onda je za očekivati prvu pravu demokratsku vlast, smjenjivu i bez monopola jedne partije jer to smo imali i eto, nakon četrdeset pet godina zaključili da nije dobro.

Zemljom treba da upravljaju predstavnici naroda i to svih njihovih segmenata, a ustavom, zakonom i organizacijom vlasti isključiti mogućnost vladavine većine. Uspostaviti vladavinu dobrih zakona i ravnopravnosti velikih i malih naroda kao i vjerskih i nacionalnih manjina. Smatramo da vladavina većine bez posredovanja zakona, pretvara se u tiraniju većine, a tiranija većine je opasna kao i svaka druga. Također, smatramo da su zahtjevi za reviziju unutrašnjih granica veoma opasni i vode dramatičnom pogoršanju međunacionalnih odnosa. Pripadnici naroda u nematičnim federalnim jedinicama, moraju imati jednaka prava kao i narod u matičnoj. Sva ograničenja u tom pogledu smatramo nelegitimnim.

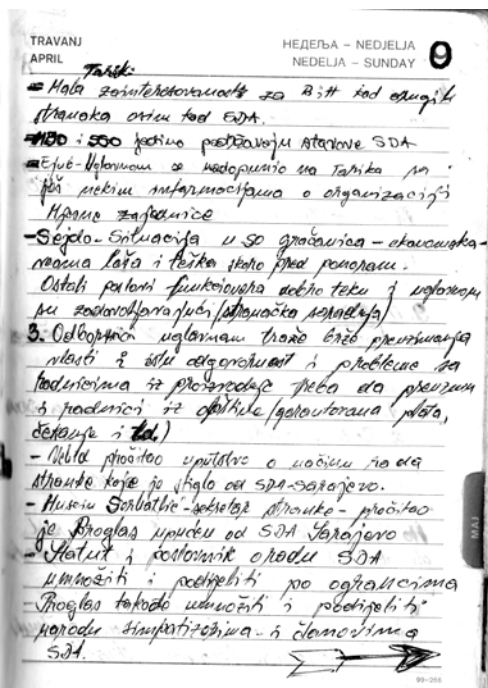
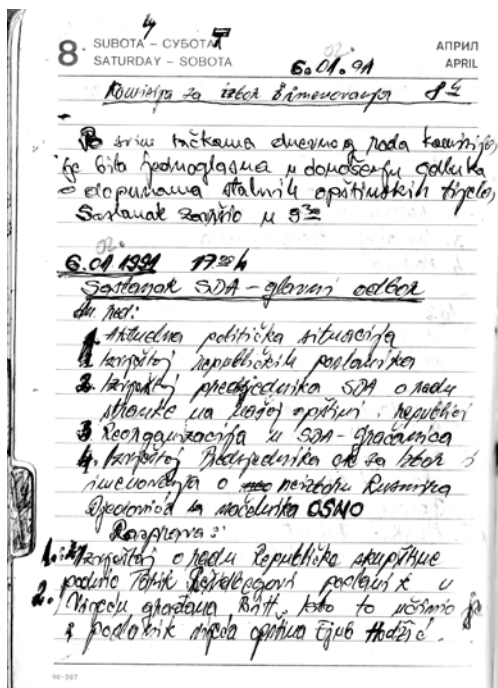
Dragi prijatelji, s ovakvim pogledima na budućnost zemlje odbacujemo sve napade i pogrde adresirane na našu stranku-SDA. Pokušavaju nam pripisati nacionalnu pa čak i nacionalističku orijentiranost, a uvjeravam vas:—SDA je politički savez svih građana Ju-

goslavije koji prihvataju program i ciljeve stranke.

Muslimani Bosne i Hercegovine predstavljaju autohtoni narod ove Republike i prema tome, čine jedan od šest historijskih naroda Jugoslavije. To je narod koji ima svoje historijsko ime, svoju zemlju, historiju, kulturu i vjeru. I kada se zna da je sve ovo apsolutno tačno, onda zaista u najmanju ruku – čudno zvuče teze da su Muslimani Hrvati islamske vjere, koje nam dolaze sa zapada ili da smo Srbi islamske vjere što nam poručuju sa istoka. Do sada su samo članovi SDA smogli snage i evo već sedam i pol mjeseci im ponavljamo: Gospodo, varate se. Nismo mi ni Srbi, ni Hrvati, ni Turrci! Mi smo Muslimani islamske vjere, a ako ne vjerujete; pitajte vašu i našu braću Hrvate i Srbe iz BiH. Reći će vam i oni da su Muslimani treći narod po veličini. A ja nikako sebi da objasnim ovo:—Ako je to tako, da li je onda bila naša slabost ili nečija snaga da to što jesmo – nismo smjeli biti do 1970 i neke godine?... Valjda smo jedini narod u svijetu kome je prirodno pravo na samoopredjeljenje, neko priznao aktima.

SDA će zato oživljavati ovu nacionalnu svijest BiH Muslimana i insistirati na uvažavanju činjenice njihove nacionalne samobitnosti sa punom pravnom i političkom odgovornošću. Punim srcem prihvatamo jedinu istinu da potpuno ista prava imaju i Srbi i Hrvati i svi drugi narodi i narodnosti koji žive na teritoriji BiH. Zato nam je i posebno važno da BiH vječno ostane zajednička država Muslimana, Srba i Hrvata. Samo neka znaju da mi BiH sami spasiti ne možemo, a grdno se varaju ako misle da bi im i drugačija rješenja odgovarala. Nema cijepanja BiH! Zbog ovakve opredijeljenosti, SDA će se energično oduprijeti pokušajima svojatanja i podjele BiH bez obzira s koje strane takve pretenzije dolazile.

Svojom programskom orijentacijom i djelovanjem, SDA se uporno zalaže da ovakav stav zauzmu i svi članovi drugih nacionalnih partija i da se na taj način energično suprotstave pokušajima parcelisanja BiH. Ova Re-

Listovi Bilježnice Senahida Kahrmanovića

publika se jedino tako može spasiti od nasrta sa strane. U vezi s tim, mi Muslimani, ne proglašavamo sebe jedinim čuvarima BiH, ali je sigurno da na ovaj Narod najmanje mogu uticati politički moćnici iz drugih federalnih jedinica.

Poštovani skupe. Vjera je takođe osnovno ljudsko pravo. Mi smo uvjereni u snažan moralni potencijal vjerskih učenja i s toga se zalažemo za punu slobodu djelovanja svih religija u Jugoslaviji, punu samostalnost tih zajednica i takođe, potpuno poštovanje istih. Tražimo vraćanje oduzete imovine vakufima i zadužbinama. Zahtijevano slobodnu izgradnju vjerskih objekata u skladu sa potrebama vjernika. Vjernici jednako učestvuju u finansiranju televizije i radija te zbog toga zahtijevamo dostupnost istih medija vjerskim zajednicama i vjernicima. Zalažemo se za priznavanje glavnih vjerskih praznika i slobodne dane, a u slučaju BiH to su Bajrami te pravoslavni i katolički Božić.

Sve programske ciljeve koji imaju zajednički i opšti značaj, SDA će ostvariti u saradnji sa drugim demokratskim snagama u zemlji. U tom smislu sebe smatramo sastavnim dijelom demokratskog fronta za zaštitu ljudskih prava i sloboda u Jugoslaviji. SDA neće sarađivati sa onima koji rade na razbijanju Jugoslavije i njenom prekrajanju ili zagovaraju šovinizam i netrpeljivost.

Stjepan Polje, 09. 11. 1990. godine
Senahid Kahrmanović

Poslije ovog, u svemu uspješnog predizbornog skupa, broj članova i simpatizera SDA u Stjepan Polju znatno se povećao. Tako smo ulazili u izbore s velikim optimizmom. Bili smo sigurni da će SDA biti pobjednička stranka u našem Stjepan Polju. Nakon završetka izbora slavili smo pobjedu – koju su kasnije potvrdili i službeni rezultati. Glasalo je 1691 birača, 72 nevažeća listića. SDA je dobila povjerenje od 1094 ili 72% birača.

Nakon izbora, u okviru Stranke, zavladao je izvjesno zatišje. Bez puno halabuke, vršile su se pripreme za preuzimanje vlasti. Mjesec dana prije Nove 1991. godine naš MO SDA je dobio značajno pojačanje. Iz inostranstva se u zemlju vratio Muhamed Ibrahimović kao jedan od onih koji su od početka, bez rezerve, podržavali SDA, inače, jako cijenjen u selu. Bio je fakultetski obrazovan, poznavalac nekoliko svjetskih jezika, a imao je i međunarodno iskustvo u kontaktima sa ljudima raznih profila. Svjedočim da se nakon njegovog dolaska i zbog njega kod nas odmah u SDA aktiviralo nekoliko intelektualaca, a puno drugih nam se sve očitije „približavalo”. I ne samo zbog Muhameda, već zato što smo bili pobjednici.

Nakon što se na izborima saznalo „ko je ko”, više nije bilo žučnih političkih rasprava u selu. Tako to, inače, biva u životu, a možda i zbog toga što čovjek na vlasti i ako ne radi ništa, odjednom postane važan iako je do juče bio niko i ništa... Posmatrao sam kako su pojedinci koji su se dokopali vlasti uživali, dok su im se oni „obični” pokušavali podvući pod kožu. Nevjerojatna je transformacija čovjeka koji ti, prije izbora ometa promotivne skupove, javno izgovara ružne riječi, „vatreno” izražava mržnju prema ideji SDA, ruga se Islamu i „gaćonjama” s istoka naspram uglađenih i popeglanih zapadnjačkih satenskih pantalona... A onda taj isti, nakon što mu SDA par mjeseci poslije izbora, „dovede” direktora ili načelnika, počinje se „ulizivati” onom blizu vlasti tipičnom „uvlakušom”: „Ma, ti znaš da sam ja uvijek bio uz SDA, reci mu, ba, da me primi u kancelariju pa da mu ja kažem kakvi su odnosi u našem kolektivu. Vidim, približavaju mu se loši ljudi, to su ulizice i nisu „naši”. Reci mu da sam mu ja bio i ostao najvjerniji”. I tako dalje. Konkretno, mene je baš jedan ugledan Gračanlija, direktor jake društvene firme, cijele zime 1992/93, pozdravljao oslovljavajući me sa – Ibrahimoviću. Kada sam se uvjerio da to, ipak, nije bio slučajni lapsus, rekao sam

mu da sam ja Kahrmanović. Od tada se više nije „žurio” da me prvi pozdravi, počeo sam ga češće vidati u društvu Muhameda Ibrahimovića, i tada sam „saznao” ono što sam već znao. A on je prije toga saznao da je neki Stjepopoljac Ibrahimović postao „čivija” u Opštini. Neko mu je slučajno pokazao na mene jer sam i ja bio Stjepopoljac kojeg je često viđao u Opštini... Helem, molba nekog čovjeka iz vlasti, smrtniku je ipak naređenje. Ova rečenica možda najviše govori o tadašnjoj klimi u narodu.

Ovo nisu bili obični izbori koji se događaju periodično. Bila je to historijska promjena društvenog uređenja. Na žalost nekih uglednih ljudi, gospode i moralnih intelektualaca (a bogme i nasramotu vlasti) bilo je i „opanaka kaji su se popapučili”. To su uobičajene pojave u svim velikim lomovima kad je vlast u pitanju – od pamtivjeka do danas.

Što se tiče moje saradnje sa Muhamedom Ibrahimovićem, ona je bila intenzivna i korektna od samog njegovog povratka u Stjepan Polje i pojavljivanja među nama. On se raspitivao o političkoj situaciji u selu i ja sam ga detaljno upoznao sa stanjem u stranci i političkim raspoloženjem građana. Počeli smo zajedno odlaziti i na sastanke proširenog IO SDA u Gračanicu. On je i tamo bio dobro prihvaćen, ali kao tek pridošli član, u početku nije imao nekih konkretnih zadataka ni zaduženja. Međutim, pola godine kasnije, Ibrahimović dopijeva u sami vrh SDA u Gračanici. Nakon što je 12. 7. 1991. godine, izabran na funkciju predsjednika IO SDA u Gračanici, Vehid Delić-Hodža uzeo ga je za svog prvog saradnika i dao mu mjesto profesionalnog Sekretara u SDA Gračanica. Spletom okolnosti, Ibrahimović je (kroz samo pola godine), 20. 12. 1991. izabran za Predsjednika IO SDA Gračanica.

Kako smo „preuzimali vlast” u selu

Nakon prvih višestranačkih izbora i ubjedljive pobjede SDA, relativno brzo formirani su novi organi vlasti na nivou republike i op-

ština, ali se sa preuzimanjem vlasti po mjesnim zajednicama (MZ) iz nekih razloga nije žurilo. Tako je bilo i u Stjepan Polju. Doduše, mi smo u MO SDA na tu temu otvorili razgovore već 30. januara i 23. februara 1991. godine. Raspravljajući o našim budućim aktivnostima, pravili smo i liste kandidata za novu Skupštinu MZ Stjepan Polje. Lično sam u nekoliko navrata kontaktirao dotadašnjeg predsjednika MZ, Sulju Mehanovića da upriličimo tu primopredaju, ali je on s tim nepotrebno odugovlačio, čak nas je na neki način i ignorisao. Poslije nekoliko neuspješnih pokušaja da sa njim o tome zvanično razgovaramo, odlučili smo da 23. 3. 1991., u 14 sati tim povodom sazovemo Zbor građana. Na zbor je došlo oko 200 građana, što se cijenilo kao prilično dobar odziv. U Radno predsjedništvo zbora javnim glasanjem izabrani su Senahid Kahrmanović, Muhamed Ibrahimović i Omer Ahmetović. Tri dana kasnije, 26. 2. 1991. održan je sastanak MO SDA na kojem je sačinjena konačna lista kandidata SDA za Skupštinu MZ Stjepan Polje. Po Statutu MZ, Skupština je brojala 21 člana, od kojih je SDA pripalo 15, tako da smo imali apsolutnu većinu. Na kandidatskoj listi našla su se sljedeća imena: Omer Ahmetović, Fadil Ibrahimović, Adil, Meša i Mustafa – Stika Avdić, Muhamed Ibrahimović, Ramiz Softić, Fikret Mejremić, Ekrem Hamzić, Refik Halilčević, Senahid Kahrmanović, Ahmet Medenjaković, Ibro Hasić, Mustafa Brkić i Šemso Džebo.. Na prvoj radnoj sjednici, održanoj 6. 3. 1991., izabrali smo rukovodstvo MZ i skupštinska radna tijela. Ja sam izabran za predsjednika, a Refik Halilčević za potpredsjednika Skupštine MZ. Muhamed Ibrahimović je izabran za predsjednika Savjeta MZ.

Već za 15. mart 1991. zakazana je Druga radna sjednica skupštine MZ Stjepan Polje. Predložen je razmatran prilično obiman dnevni red: 1. Organizacija sprovođenja javne rasprave o zavođenju mjesnog samodoprinos; 2. Prijedlozi za opštinska priznanja (povodom obilježavanja 7. aprila, tadašnjeg

Dana Opštine); 3. Održavanje i korištenje objekta Doma kulture; 4. Osnivanje Kulturno-umjetničkog društva; 5. Izrada projektno dokumentacije za uređenje prostora oko Doma i 6. Tekuća pitanja. Usvojili smo i program prioriteta i kapitalnih ulaganja u selu sljedećim redom: Vodovod; Ulična rasvjeta; Povratak mjesnog ureda u selo; Proširenje urbanističkog reda za dozvolu stambene izgradnje na južnoj strani puta Doboj-Tuzla; Idejno rješenje uređenja okoline Doma kulture kao i samog objekta (posao povjeren firmi "Projekt" Gračanica); Održavanje ambulante opšte prakse i nabavka opreme za zubnu ambulantu; Plan izgradnje kanalizacije, odvodnjavanje nekih dijelova u polju (melioracija u žitnici) i Poboljšanje elektro mreže.

Kao što se može zaključiti, počeli smo ambiciozno, ali smo malo od planiranog uradili. Uskoro smo gotovo sve ostavili po strani jer smo se morali početi pripremati za odbranu od agresije na Bosnu i Hercegovinu. Zaoštrena bezbjednosno-politička situacija u državi zahtijevala je od svih nas da se drugačije organizujemo. Uskoro je nastupilo vrijeme kriznih štabova... Mi smo u Stjepan Polju svoj Krizni štab osnovali 20. 9. 1991. U početku je brojao 6 članova: Kahrmanović Senahid, predsjednik; Memić Šefik, član; Ibrahimović Muhamed, član; Avdić Meša, član; Ibrahimović Bećir, član i Mujkić Džemil, član (o radu tog kriznog štaba opširno sam pisao u svojoj knjizi "Moja zona odgovornosti").

Još o izborima

Dakle, do 20. 11. 1990. godine radili smo na organizaciji prvih višestranačkih izbora. Na političkoj sceni pojavili su se potpuno novi ljudi, koji se do tada nisu bavili politikom, a sada su sebe vidjeli u promicanju ideja iz programa SDA. Kažem, pojavili su se novi ljudi, pri čemu nikako ne brišem s uma i one koji su do tada obnašali razne važne društvene funkcije na lokalnoj političkoj sceni. No, oni su, razbacani po raznim strankama lijeve ori-

STRANAKA DEMOKRATSKO-LIBERALNA SDA**IZVRŠNI ODBOR GRAČANICA**

Broj:97/91

Dana:10.08.1991 god.

U P U T S T V OZA ORGANIZOVANJE IZBORA U MJESNIM PODOGRANCIMA SDAG R A Č A N I C A**I**

Svi mjesni podogranci SDA Gračanica dužni su izvršiti provođenje izbora u stranci do 1.9.1991 godine. ✓

II

Organizacija izbora vrši se na sledeći način: Mjesni podogranak odnosno njegov I.O.-r dužan je da donese odluku o sazivanju skupštine Mjesnog podogranka. Odluka sadrži mjesto i datum održavanja skupštine, način biranja izvršnih tijela stranke M. Podogranka i način predlaganja članova u organe stranke.

III

Skupštinu Mjesnog podogranka čine svi članovi SDA koji žive i rade u M.Z.-i na kojoj djeluje Mjesni podogranak, a koji se nalaze u pismenoj evidenciji stranke. podogranka. Izvršni odbor podogranka pismenim pozivima, putem plakata kao i radija obavještava članove stranke o vremenu i mjestu održavanja redovne skupštine SDA-e. Skupštinu otvara predsjednik I.O.-a M. podogranka na kojoj predlaže sledeći dnevni red:

1. Izveštaj o radu stranke 2. Izbori u stranci 3. Razno

IV

I.O.-r je dužan da pripremi listu kandidata za izbor u I.O.-r M. podogranka kao i izbor kandidata za izbor predsjednika M. podogranka. Prijedlog mora da sadrži veći broj kandidata od broja koji se bira.

I.O.-r može da ima naj-manje od 5-11 zavisno od broja članova u M. podogranaku uključujući u ovaj broj i predsjednika M. podogranka.

V

Mjesni odbor podogranka bira se na isti način kao i I.O.-r stim što ima veći broj članova i treba da ima najmanje od 6-11. U M. podogranak sa malim brojem članova funkciju M. Odbora može vršiti i I.O.-r. Članovi I.O.-a su po funkciji i članovi M. odbora podogranka.

Glasanje se vrši tajno.

Sve tehničke pripreme za održavanje izbora izvršit će tehnički sekretar I.O.-a SDA Gračanica. I.O.-i su dužni prijedloge kandidata za izbor predsjednika i članova I.O.-a kao i članova M. podogranka dostaviti u roku od 15 dana u centralu SDA kako bi se blagovremeno mogli pripremiti materijali za izbor skupštine u stranci SDA Gračanica.

Sekretarijat SDA

jentacije, ostali u manjini. SDA i druge nacionalne stranke su euforično ustalasale političku scenu i stekle simpatije ogromne većine stanovništva. Tako je bilo u cijeloj BiH...

Mi, okupljeni oko SDA dolazili smo s teritorije baš cijele, tadašnje opštine Gračanica i međusobno smo se vrlo malo poznavali. Jezgro stranke je bilo uglavnom iz gradskog područja i oni su se, primijetio sam to, međusobno dobro poznavali. Neke od njih, ja sam poznao samo izviđenja, a neke nisam nikako poznao. (Napomena: sada kada ću mnoge od njih po imenu spominjati, molim žive da mi ne zamjere, a mrtve, kojih je priličan broj, preko Svevišnjeg, takođe molim da mi halale jer su mi svi ostali u lijepom sjećanju i nipošto ne bih želio da njima ili njihovim potomcima nanese, ne daj Bože, kakvu nelagodu ili bol. Ovo napominjem zato što smatram da sada, nakon toliko godina, ne bi trebalo da zamjeramo jedan drugome zbog toga što smo ranije možda samo drugačije ili suprotno mislili, a u većini slučajeva smo na istom zadatku radili kako smo znali i umjeli)

U toj izbornoj godini i u tek osnovanoj političkoj stranci bilo je raznih "drugačijih viđenja", pa čak i smjena, ali ističem da su predizborne aktivnosti "odradili": Sejdo Šabić, Reuf Mulabećirović, Hazim Vikalo, Rusmir Djeđević, Ahmed Spahić, Velid Harčin, Husein Serhatlić, Tarik Rešidbegović, Ejub Hodžić, Nedžad Moralić, Tarik Rešidbegović, Vehid Delić i drugi. Svi nabrojani su bili iz grada i oni su se međusobno dobro poznavali. Mi, predsjednici seoskih mjesnih odbora kao i naši saradnici smo s jednakim žarom radili i dobro obavili posao, ali valja priznati da je nabrojana grupa ljudi bila okosnica rukovodstva SDA Gračanica. Oni su, uz još neke, bili osnivači Stranke za područje Gračanice....

Naravno, kako su se izbori približavali, neki ljudi su počeli da računaju na svoj dio kolača pa su se već počele spominjati i određene pozicije u vlasti. U početku tiho, ali su se spominjale. S obzirom da sebe nisam tu ni izdaleka vidio, čak nisam htio ni pomišljati

na sebe ni u kakvoj kombinaciji, rasterećeno sam posmatrao ispoljavanje aspiracija nekih pojedinaca. Na zajedničkim sastancima (a bili su veoma česti) obavezno sam iznosio svoje mišljenje i stavove, činilo mi se da su me svi cijenili pa sam se ugodno osjećao u tom društvu. Kako sam bio među mladima, sve to mi je čak i imponiralo. Vrlo često su me, poslije važnih sastanaka, znali zadržati na "užim" sijelima uz kafu, pa sam ih tako brže upoznao. Sejdo Šabić me je (ne znam zašto, možda zato što sam, prije toga i ja kao još mlađi zasnovao privatni biznis u socijalizmu) veoma uvažavao pa čak i zavolio. Možda me je smatrao uspješnim mladim čovjekom u privatnom biznisu jer je i sam u to vrijeme bio uspješan privatni privrednik.

Nekoliko dana pred izbore, kada je postalo sasvim izvjesno da će SDA pobijediti i ja sam počeo da razmišljam o pozicijama u lokalnoj vlasti, prije svega u opštinskim službama. Razmišljao sam koga bih predložio za predsjednika prevashodno, a zatim i na druga rukovodeća mjesta. Kasnije, poslije uspostavljanja nove opštinske administracije, vidio sam da u tome nisam bio usamljen. Na dužnosti prvog predsjednika Opštine Gračanica ja sam tih dana "vidio" našeg uglednog ljekara, Dr. Reufa Mulabećirovića. Prvi do njega mi je bio Hazim Vikalo, a godine (i skustvo) su u, mojoj glavi, davale prednost dr. Reufu. Mislio sam tada, a i danas mislim da su i njih dvojica lično, svaki sebe vidjeli na toj poziciji.

Kao najstariji među nama, Sejdo Šabić je u to vrijeme mudro šutio, a i sam je postepeno uviđao ko od saradnika ima želju da zaposjedne neku funkciju u vlasti. Nazirale su se rodbinske, jaranske, komšijske i po drugoj osnovi grupe koje su počele pomalo i da lobiraju za "svoje" ljude. Sejdo Šabić je tada bio na dužnosti predsjednik SDA Gračanica, a i "vanjske" veze su mu bile najjače s obzirom na ulogu koju je u vrhu Stranke imao njegov brat Salim, njegova bliskost sa Alijom Izetbegovićem itd. On je s tim svakako računao, ali

je osjećao da njega drugi ne vide kao predsjednika opštine..

U noći, 20. na 21. novembra 1991. godine, u sjedištu stranke bilo je veoma živo i veselo. Kada su se rezultati glasanja zbrojali i jasno se vidjelo da smo pobjednici izbora, počeli smo dosta bučno da proslavljamo pobjedu, Sejda je iskoristio neko slučajno zatišje u prostoriji gdje smo se nalazili i obratio se meni. Po držanju tijela i jačini glasa, vidjelo se da je želio da ga jasno čuju i drugi. S osmijehom na licu, ushićeno i slavodobitno je rekao: "Senahide, hoću li to ja baš biti najstariji predsjednik Opštine u BiH?" Neću reći da je zavladao baš tajac, ali na nekim licima se vidjela brza promjena raspoloženja.

Uskoro, kada su stigli i zvanično potvrđeni rezultati izbora, došlo je do formiranja nove opštinske administracije između SDA i Srpske demokratske stranke (SDS). Dio vlasti koji je pripao SDA, "dijelio" se na sastancima organa Stranke. Za predsjednika je jednoglasno predložen (a kasnije na SO-e i izabran) Sejdo Šabić. Podijeljene su i sekretarske pozicije u opštinskim službama. Mojim favoritima, Reufu i Hazimu su te pozicije nuđene, ali ih nisu prihvatili. Nisu pokazivali ljutnju. Reuf je rekao da radije ostaje da radi u zdravstvu, a da će političku aktivnost sprovoditi kao skupštinski odbornik. Hazim Vikalo se također zahvalio rekavši da će radije ostati na mjestu direktora tada perspektivne projektantske društvene firme u Gračanici. Ostali su zauzeli razna sekretarska i direktorska mjesta.

Sa završetkom postupka predlaganja kandidata i njihovog postavljenja na funkcije, nestalo je one prvobitne euforije i radosti među nama – stranačkim kolegama. Izgleda, bilo je mnogo nezadovoljnih. Izgleda da su se mnogi bili "začešljali" da postanu opštinske "budže". Neki neopravdano, nerealno, bez referenci itd. Počela su unutarinja trvenja i razna podmetanja. One grupice koje sam spominjao da su se nazirale pred same izbore, sada su se aktivirale u punom kapu-

citetu. Nesloga u Izvršnom odboru Stranke i razni bočni udari su kulminirali već sredinom 1991.. Neki izabrani funkcioneri su se potpuno "odrodili" od Stranke. Kroz samo par mjeseci počela je kolati priča da je Sejdo u godinama i da pojedinci, njegovi saradnici, a "naši" ljudi manipulišu s njim itd.

Ovo naprijed rečeno bili su neki stavovi koje su pojedinci lansirali ili zabacivali kao udicu, a zatim čekali reakciju... Izvan stranke se to i nije toliko osjećalo, ali se unutra žestoko „kuhalo“, vrbovalo... Nakon nekoliko mjeseci, vidljive su bile tri ili četiri političke frakcije... Probale su se napraviti „sprečanska“ i „brđanska“ struja, istočna i zapadna (od grada), a unutar gradskog odbora kao najvećeg bila je primjetna tzv „begovska“ opcija i opcija proleterijata (čitaj: radnička). I pored svega, stranačke aktivnosti odvijale su su manje-više po planu i svi smo puno radili barem što se tiče rasprava, razgovora, dogovora, sastanaka i slično.

II. DIO LISTAJUĆI ROKOVNIK: OD SEJDE DO VIKALA (1991.)

Izbor nove opštinske izvršne vlasti

U nastavku ću ukratko izložiti slijed događanja poslije parlamentarnih izbora i najfrekventnije teme sa tih naših sastanaka, u toku 1991. godine koje sam bilježio u svom rokovniku. Prvi sastanak GO SDA poslije Nove 1991. godine održan je već 10. 1. 1991.–sa sljedećim dnevnim redom: 1. Odustajanje Hazima Vikala od bilo koje funkcije u izvršnoj vlasti (a na njega se baš računalo). Pod 2. Izbor potpredsjednika IO SO Gračanica i pod 3. Razno. Naime, Hazim Vikalo je bio naš kadar u kojem smo svi vidjeli kandidata za jednu od najvažnijih funkcija u SO-e. Međutim, on je nama dao do znanja da, iz ličnih razloga, odustaje od bilo koje funkcije i da želi nastaviti svoj rad u privredi. Pod drugom tačkom dnevnog rada, kandidati za Potpredsjednika IO su bili Nedžad Moralić, Fahr-

.....

STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE
IZVRŠNI ODBOR M.ODOGRANKA

Datum: _____

P O Z I V

Za _____ .Pozivamo Vas na
 izbornu skupštinu Mjesnog podogranka SDA
 koja će se održati dana _____ 1991 god. sa početkom
 u _____ sati u prostorijama _____. Za skupštinu je
 predložen sledeći: **D N E V N I R E D:**
 1.Izveštaj ex radu stranke.
 2.Izbori u stranci 3.Razno.
 Molimo Vas da se odazovete pozivu. S poštovanjem.
I.O.-r M.Podogranka

05 - Formular poziva za izbornu skupštinu u mjesnim ograncima SDA

din Devedžić i Muhidin Mujačić. Javnim glasanjem smo izabrali Nedžada Moralića.

Pet dana kasnije, 16. 1. 1991., održan je sastanak Kluba odbornika SDA u Skupštini opštine (SO) i IO SDA, što je bilo u funkciji pripreme za sjednicu koja će se održati istog dana, dva sata kasnije. Trebalo je da "skinemo" nekoliko tačaka s dnevnog reda jer nismo imali jasan stav oko nekih pitanja (to su bile te prve varnice u Stranci). Na sjednici SO-e birali su se novi opštinski funkcioneri. Bilo je već poznato da je Sejdo Šabić predsjednik SO-e, Meliha Hadžihasanović je, kao kandidat SDA, izabrana za sekretara Skupštine sa 50 glasova. Za članove Izvršnog odbora Skupštine opštine (IO SO) Gračanica u ime SDA na toj sjednici izabrani su: Velid Harčin (49 glasova); Rusmir Djedović (45 glasova); Mujo Hasić (D. Orahovica, 47 glasova) i Ahmedbegović Osman (47 glasova). Nedžad Moralić iz SDA postavljen je za jednog od potpredsjednika IO SO-e Gračanica.

Prvi nesporazumi, opstrukcije i ostavke

Sjednica GO SDA održana je 6. februara 1991. godine. U mom rokovniku pribilježene su sljedeće tačke dnevnog reda: 1. Aktuelna politička situacija; 2. Izveštaj republičkih poslanika; 4. Izveštaj Predsjednika SDA o radu stranke kod nas i u Republici BiH; 4. Reorganizacija u SDA Gračanica; 5. Izveštaj o neizboru Rusmira Djedovića na mjesto sekretara Opštinskog sekretarijata za narodnu odbranu.

Tokom rasprave naši delegati (poslanici u Skupštini SR BiH) Tarik Rešidbegović i Ejub Hodžić obavijestili su nas da na državnom nivou stojimo loše "u smislu zastupanja interesa BiH". Osim stranaka Muslimanske bošnjačke organizacije (MBO) i Saveza socijalističke omladine (SSO – liberali) niko više nije podržavao stavove SDA. Sejdo Šabić je kao predsjednik opštine izvijestio da je ekonomska situacija u Opštini veoma loša i teška, "skoro pred ponorom", ali da službe (funkcioneri) dobro rade, te da je međustr-

načka saradnja dobra. Rekao je da odbornici uglavnom traže bržu uspostavu nove vlasti, te da bi dotadašnji službenici u opštini morali biti odgovorniji u radu kao i radnici iz proizvodnje jer imaju garantovanu platu, sigurnost radnog mjesta itd. Velid Harčin je pročitao uputstvo o načinu rada Stranke, a Husein Serhatlić proglas koji je stigao iz centrale SDA. Zaključeno je da se oba akta distribuiraju članstvu SDA i svim građanima.

Što se tiče Rusmira Djedovića, svi smo se složili da se ponovo zatraže sve saglasnosti iz Sarajeva vezane za njegovo stupanje na funkciju sekretara Opštinskog sekretarijata za Narodnu odbranu. (napomena: i Rusmirov slučaj je bio svojevrsna zavrzlama u Stranci. Iako je zvanično predložen, čak i izabran na tu odgovornu funkciju, neko je „namigivao Sarajevu” da ne izdaje pozitivno rješenje na taj izbor kako bi se na funkciji zadržao dotadašnji sekretar Galib Ahmetašević, koji nije bio član SDA. Ko je iza scene vukao konce, to je vidio svako kome je „i išaret dovoljan”. Sve u svemu „odrađeno” je tako da Djedović nikada nije dobio saglasnost iz Sarajeva, a u našem Sekretarijatu je ostalo sve isto do onog dramatičnog momenta, krajem avgusta 1991. godine, kada su pripadnici JNA provalili u prostorije Sekretarijata i odnijeli regrutnu dokumentaciju, nakon čega su takozvani „radikalci” u SDA digli veliku dreku da Ahmetašević mora konačno otići sa te funkcije. Ali to mjesto opet nije pripalo Rusmiru Djedoviću. Galib nije smijenjen jer su opstruenti Rusmirovog izbora imali jači utjecaj u Sarajevu. Mjesto Sekretara SNO je tek u maju 1992. povjereno Muhamedu Ibrahimoviću, tada profesionalnom sekretaru SDA. Inače, pojava Muhameda Ibrahimovića je ugrozila stranačku poziciju Djedovića jer je Muhamed, kao „džamijsko” lice svakako bio više rangiran u stranačkoj hijerarhiji.

Novi sastanak „po tom pitanju” održan je u subotu, 9. 2. 1991. godine. Dakle, na dnevnom redu bile su sljedeće tačke: 1. Reorganizacija Glavnog odbora SDA; 2. Rad stranke i

3. Razno. Bio je to iznimno buran sastanak. Potezana su i neka delikatna pitanja, pa je i dnevni red jedva prihvaćen. Bilo je i oštrijih tonova

Nakon usvajanja dnevnog reda prvi se za riječ javio Hazim Vikalo i jasno stavio do znanja da novoizabrani opštinski funkcioneri ne mogu (ili, kako je rekao „teško mogu”) istovremeno obavljati funkcije u Opštini i u Stranci. Na kojoj će funkciji ostati, trebalo bi, po njemu, da se sami opredijele i izjasne. On je do kraja ostao dosljedan u principijelnom zalaganju za takvu vrstu promjena. (Napomena: kao šef Kluba odbornika SDA u Skupštini opštine, Vikalo se brzo profilirao za lidera SDA u Gračanici. Već tada je oko sebe imao jednu grupu ljudi koji su uz njega bili od prvog dana... Nisu pripadali takozvanoj „begovskoj opciji” kao ni sam Vikalo, ali su imali znatan utjecaj (dobronamjeran i fer) na novopridošle članove u Stranku, među kojima su i lobirali za Hazimove stavove. Ali, bilo je tu još nekih grupa za neka druga i drugačija lobiranja...)

Ejub Hodžić, narodni poslanik u Skupštini SR BiH, je govorio kako ne bi trebalo omalovažavati rad opštinskih funkcionera – predsjednika opštine Sejde Šabića, članova Izvršnog odbora Velida Harčina, Nedžada Moralića i dr. (bilo je jasno da misli na Vikala i one uz njega). Njegov prijedlog je bio suprotan Vikalovom: da Sejdo Šabić kao predsjednik opštine ostane i dalje predsjednik SDA, a da se od dva potpredsjednička mjesta u Stranci ukine jedno... Bilo je očito da time želi upravo Šabiću obezbijediti najveći politički uticaj. Založio se da i Velid Harčin kao opštinski funkcioner i dalje zadrži svoj status u stranci, da se Izvršni odbor Stranke popuni sa ljudima sa terena (sela). U principu nije bio ni za kakve promjene jer bi to narod, kako je rekao, krivo shvatio itd.

Za razliku od Ejuba Hodžića, Vehid Delić – Hodža je bio za reorganizaciju, dok je Tarik Rešidbegović izrazio žaljenje što su se poslije

izbora neki ljudi promijenili, "nestalo nam je entuzijazma", pa je "rad u IO SDA nemoguć".

Na osnovu vođenih diskusija na ovom sastanku bilo je očito da su u to vrijeme u IO SDA postojale najmanje dvije oštro suprotstavljene struje: prva je tražila promjene, pa i kadrovske (reformska) i druga da se ništa ne mijenja, pa ni u pogledu kadrova (konzervativna). Većina se ipak kolebala...

Da bi se spriječio veći raskol među nama, nova sjednica GO SDA Gračanica zakazana je za 22. 2. 1991., sa, kobajagi umirujućim dnevnim redom: 1. Rad stranke do izbora (misli se u Stranci, n. a.) i reorganizacije; 2. Tekuća pitanja i 3. Razno. Ali, ni na ovom sastanku nije došlo do približavanja stavova između dvije spomenute struje. S jedne strane, Ejub Hodžić je ostao dosljedan, smatrajući da na dva mjeseca pred redovne izbore u Stranci, ne treba vršiti nikakve smjene jer bi se time narušio ugled stranke i omelo njezino funkcioniranje. S druge strane, Vikalo je bio decidan u stavu o nespojivosti državnih i stranačkih funkcija. Sastanak je i završio tako nekako neriješeno, ali se situacija izvan sale za sjednice, jako zaoštravala. Bošnjaci su uvijek bili skloni odlukama "s mindera".

Sukob dvije frakcije: "za" i "protiv" promjena

Previranja u rukovodstvu SDA u Gračanici uzimala su toliko maha da nisu mogla proći nezapaženo sa vrha Stranke u Sarajevu. Ko je iz Gračanice bio "poštar", nije toliko ni bitno za dalji tok ove priče. Ja lično nisam mogao ni slutiti da će se u sve te naše zavrzlake umiješati i "Centralni komitet". Za prvi mart 1991. godine zakazan je sastanak GO SDA (održan u maloj sali BKC), na kojem su se, na moje iznenađenje, kao izaslanici Alije Izetbegovića, pojavili tadašnji visoki stranački funkcioneri: Senad Hodžić, Osman Brka, Ahmet Aličić i jedan pravnik iz Sarajeva (nažalost, zaboravio sam upisati njegovo ime). Kada sam ih ugledao (a nisam prije čuo da će doći), zaista sam ponovo bio na rubu

odluke da li da se dalje bavim tim poslom. Sve mi je ličilo na ranije situacije (prije uvođenja demokratskih promjena u BiH), kada bi se pojavljivali i sve naše probleme rješavali „drugovi iz Komiteta”. I oni su dolazili u sličnim situacijama, i oni su se unaprijed postavljali na strani onih „struja” koje su ih i pozvale da dođu. Bilo mi je ružno da nam neko tko je bio naš dojučerašnji ravnopravan saborac, sada–„odozgo” soli pamet. Za mene su oni bili neki „visoki” predstavnici sa strane. Znači da mi nismo bili sposobni da sami smirimo svoje unutarnje tenzije.

U pripremi tog sastanka bio je dogovoren sljedeći dnevni red: 1. Usvajanje zapisnika sa prošlog sastanka; 2. Analiza rada naših funkcionera u Skupštini opštine; 3. Izvještaj republičkih poslanika o stanju u parlamentima; 4. Aktuelna politička situacija; 5. Upoznavanje gostiju sa situacijom i pod 6. Kooptiranje nekih od tih gostiju u naš IO. Već u raspravi o dnevnom redu vidjelo se ko je uz koga i ko je došao radi koga...Zbog toga su prisutni u sali postajali sve nervozniji... Posebno je bila sporna predložena druga tačka dnevnog reda u kojoj je bilo predviđeno da se raspravlja o radu funkcionera SDA u izvršnoj opštinskoj vlasti (žargonski: "ribanje"). Na prethodnim sastancima, u užim stranačkim krugovima, već se bio iskristalisao stav o nespojivosti "sjedjenja na dvije stolice", pa je bilo više nego jasno da po tom principu Sejdo Šabić i Velid Harčin moraju podnijeti ostavke na svoje stranačke funkcije. Da bi zaobišli raspravu o "nespojivosti funkcija", oni kojima nisu išle u prilog te promjene, uspjeli su uz pomoć "komitetlija" skinuti sa dnevnog reda drugu tačku predloženu pod naslovom "Analiza rada naših funkcionera u SO-e. Nakon toga, usvojili smo „u miru” novi dnevni red: 1. Usvajanje zapisnika sa prošlog sastanka; 2. Upoznavanje stranačkih funkcionera sa situacijom; 3. Kooptiranje Senada Hodžića i Osmana Brke u IO SDA Gračanica i 4. Razno.

Još u raspravi o dnevnom redu Velid Harčin je obavijestio prisutne da na općini

postoji 18 ogrankata SDA i da je problem oko spiskova i usvajanja konačne liste ljudi koji mogu glasati na stranačkim izborima. Tarik Rešidbegović je procijenio da se «ne bi moglo raditi sa ostatkom IO kada bi se izbacili ovi ljudi što obnašaju i opštinske funkcije» iz čega se moglo zaključiti da nije bio za kadrovske promjene. Po drugoj tački dnevnog reda vođena je široka rasprava, a padale su i oštre kritike, pa i osude. Moglo se čuti i dosta ružnih stvari: da ovi što obnašaju vlast ne rade po uputama onih koji su ih izabrali, da se sada «po opštini» zapošljavaju osobe koje nisu „naše” i da neki čak primaju i novac za zapošljavanje baš tih koji nisu „naši”. Čulo se da ima i onih koji svoj rad za Stranku hoće sada da “naplate” kroz instaliranje sebe ili nekog svoga na određene pozicije, koji sa sigurnošću računali da će sa tih pozicija ostvarivati veći uticaj na ljude i društvena zbivanja, da će i sami biti neki „važni” ljudi itd. Bilo je i onih koji su čak smatrali da se može raditi i nezakonito jer, zaboga, „vlast je naša.” Realno, ljudi takvih karakternih osobina bili su veliki teret i za naše ljude koji su obnašali funkcije, a naročito predsjedniku Sejdi Šabiću. Svakodnevno su se pojedinačno ili u grupama “muhali” po zgradi opštine kao da su bili uposlenici u organima, narušavajući tako i sam ugled opštine kao institucije. Jednostavno, dolazili su da „ubiju vrijeme” i popiju kafu kod „svojih”.

Kako su najčešće ostajali “kratkih rukava”, spontano su prelazili u tabor nezadovoljnika koji su tražili smjene i promjene, svjesno ili nesvjesno podupirući Vikalov stav o nespojivosti izvršne funkcije u vlasti i političke funkcije u Stranci. Dakle, proširivao se front nezadovoljnih po raznim osnovama pa su promjene bile neminovne.

Već sutradan, nakon održane sjednice kojoj su prisustvovali predstavnici Alije Izetbegovića (2. 3. 1991.) sastao se cijeli prošireni IO SDA Gračanica samo sa jednom tačkom dnevnog reda: “Organizacija stranke po ograncima”. Izgleda da su nas „komitetlije iz

Sarajeva” malo smirili jer od tog, 2. 3. 1991. više nismo imali sastanaka, bar u ovom širem sastavu, sve do 26. 4. 1991. godine. Dnevni red tog sastanka bio je: 1. Pripreme za sjednicu SO-e; 2. Problemi u mjesnim zajednicama; 3. Izbori u Stranci.

U raspravi u vezi sa prvom tačkom dnevnog reda, zauzeli smo stav da OŠ u Stjepan Polju ponovo dobije status Javne ustanove. Dakle, stvoreni su uvjeti za to. Muhibija Šestan iz Donje Lohinje je upozorio na tadašnje stanje da djeca iz tog sela pohađaju OŠ u Kakmužu te je zahtijevao da se izbor škole prepusti na volju djeci i roditeljima. Predstavnik Piskavice Rahman Spahić je zahtijevao da se u Piskavici gradi novi školski objekat. Iz opštinske kase su obezbijedena sredstva za značajnu opremu koja je dodijeljena Gimnaziji u Gračanici, a usvojen je i prijedlog da ona ubuduće nosi naziv „Dr Mustafa Kamarić”. Također je zaključeno da taj prijedlog, na sjednici SO-e, obrazloži Ruzmir Djedović. Bilo je više razloga što je treća tačka – “Izbori u Stranci”, ipak, ostavljena za neku narednu sjednicu. Problemi u mjesnim zajednicama bili su političke naravi jer se u nekim „stara vlast” još uvijek kočoperno držala kao da izbora nije ni bilo. Oni koji su već preuzeli vlast, tražili su ponovno uspostavljanje ranije ukinutih mjesnih ureda u cilju pružanja olakšica građanima. Naši izabrani kadrovi u izvršnoj vlasti su s time otezali zbog nedostatka sredstava. Prihvaćen je prijedlog Ejuba Hodžića da se mjesnu uredi “vrate” u sela, uz uslov da opština obezbijedi plaću za matičara, a mjesna zajednica uslove za njegov rad (poslovni prostor i dr.). Na tom sastanku obaviješteni smo da će se narednog dana, to jest 27. 4. 1991., u Sarajevu raspravljati o novom načelniku Službe javne bezbjednosti (SJB) u Gračanici. Kandidati su bili: Tajib Omerdić, Faruk Huskanović i Adem Mujić. (Izabran je Tajib Omerdić).

Političko-bezbjednosna situacija je zaista bila rovit, to su i građani osjećali, ali se kakva takva redovnost u funkcioniranju si-

stema vlasti održavala. Mi „političari” smo radili više od ostalih. Tako smo na sastanku OO SDA održanom 2. 5. 1991., imali temu: “Rad Stranke u slučaju vanrednih prilika”. Sastanak je vodio podpredsjednik SDA, Hazim Vikalo. Prisustvovali su predstavnici svih mjesnih ograna SDA, osim predstavnika iz Prijekog Brda. Zaključili smo da je potrebno blagovremeno informisanje stanovništva, ne dozvoliti izolaciju muslimanskog naroda u BiH, obezbijediti sistem obavještanja u svim sredinama, lovačka organizacija da nam bude kao preventiva, pokušati itrvšiti organizaciju kroz zvanične institucije (SNO, SUP i TO). Zatim su imenovani povjerenici u MZ koji će okupiti oko sebe po nekoliko povjerljivih ljudi i tako nadzirati bezbjednosnu situaciju. To su: 1. za Stjepan Polje – Senahid Kahrimanović; 2. za Gornja Orahovica – Hamdija Dobrnjić; 3. za Piskavicu – Ahmed Spahić; 4. za Pribavu – Jasmin Jukan; 5. za Vranoviće – Fikret Karić; 6. za Donja Orahovica – Osman Alihodžić; 7. za Miričinu – Irđin Kovačević; 8. za Soko – Edhem Bešić; 9. za Škahovicu – Suljo Dautović; 10. za Lukavicu – Hasan Subašić; 11. za Džakule – Alaga Šerbečić; 12. za Rašljeva – Zijo Zvorničanin; 13. za Doborovce – Mehemed Alibegović; 14. za Prijeko Brdo – Safet Bešić; 15. za Donju Lohinju – Muhibija Šestan; 16. za Babiće – Džemal Sulejmanović i 17. za Ma-lešići – Omer Hasić.

Prvi sastanak GO SDA Gračanica izvan sjedišta Stranke održan je 28. 5. 1991. godine u Sokolu. Odazvalo se 40 delegata, koji su razmatrali samo dvije tačke: 1. Političko-bezbjednosna situacija i 2. Tekuća pitanja. Izvještalic po prvoj tački bio je Hazim Vikalo, koji se, usput, osvrnuo i na rad IO kao i na rad mjesnih odbora po mjesnim zajednicama. Što se tiče bezbjednosne situacije, rečeno je, između ostalog, da bi SJB trebala biti osposobljena za uspješno suprotstavljanje upadu terorističkih grupa sa strane. Narodni poslanici Ejub Hodžić i Tarik Rešidbegović su nas izvijestili o tome „šta se priča” u državnom

parlamentu u Sarajevu. Tarik je “donio vijest” da će SJB u svim selima na opštini formirati sastave rezervne milicije. Svi smo bili saglasni u tome da izbori i smjene u SDA ne bi smjeli izazvati pogoršanje bezbjednosno-političke situacije, pa bi to trebalo imati na umu u našem djelovanju na terenu.

Još jedan sastanak Opštinskog Odbora SDA (ustvari, Glavnog odbora) izvan Gračanice održan je 18. 6. 1991. godine je u Stjepan Polju. Ovom sastanku prisustvovali su i članovi MO SDA Stjepan Polje. Dnevni red bio je isti kao i u Sokolu: 1. Političko bezbjednosna situacija, 2. Tekuća pitanja. Vikalo je i na ovom sastanku bio izvjestilac “po prvoj tački dnevnog reda” (bezbjednosno-politička situacija), dok je Sejdo Šabić podnio informaciju o svom razgovoru sa Alijom Izetbegovićem u Sarajevu (ne sjećam se tačno šta je Sejdo prenio sa tog razgovora). Tarik Rešidbegović je upozorio na teške posljedice po naš narod ukoliko BiH ne bi postala suverena država. Govorili su još i Reuf Mulabećirović i Ibrahim Šerbečić. Pored ostalog, bilo je govora i o radu rukovodstava i aktivista SDA na terenu. Upozoreno je da zbog slabog rada naših aktivista, u nekim mjesnim zajednicama druge stranke počinju preuzimati inicijativu, što se, kako je i zaključeno, ne smije dozvoliti. Unutar općinskog rukovodstva SDA, takođe, bilo je puno problema, raskoli sve veći. Ipak, svi su očekivali neki rasplet – koji će se uskoro i dogoditi.

Biti “glavni” u Stjepan Polju

Sve u svemu, bilo mi je žao što su trzavice počele nekako rano i što su nam pokvarile stranačku idilu. Da se baš mene pitalo, trpio bih to još neko vrijeme, ali moj prijatelj Hazim tada je vidio nešto dalje od mene. Čestitao sam mu na tome. Kada je bio u pitanju lični stav oko svega, fokus moga rada je bio usmjeren uglavnom na funkcionisanje mjesne zajednice Stjepan Polje. Tu sam bio predsjednik. Veća mogućnost da doprinesem razvitku sela bila je u tome što sam

STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE
IZVRŠNI ODBOR M.PODOGRANKA

Br.j: _____

Datum: _____

P O Z I V

Za _____
Pozivamo Vas na izbornu skupštinu Mjesnog podogranka SDA
_____ koja će se održati dana _____
_____ 1991 godine sa početkom u _____ sati u prost-
orijama _____. Za skupštinu je predložen sledeći:

D N E V N I R E D:

- 1.Izveštaj o radu stranke
- 2.Izbori u stranci
- 3.Razno

Molimo Vas da se odazovete ovom pozivu.

S poštovanjem.

I.O.-r M.Podogranka

STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE
IZVRŠNI ODBOR M.PODOGRANKA

Datum: _____

P O Z I V

Za _____ .Pozivamo Vas na
izbornu skupštinu Mjesnog podogranka SDA _____
_____ koja će se održati dana _____ 1991 god. sa početkom
u _____ sati u prostorijama _____. Za skupštinu je
predložen sledeći:

D N E V N I R E D:

- 1.Izveštaj o radu stranke.
- 2.Izbori u stranci
- 3.Razno.

Molimo Vas da se odazovete pozivu. S poštovanjem.

I.O.-r M.Podogranka

ujedno bio i odbornik u Skupštini opštine. Sve moje stranačke aktivnosti bile su u potpunosti podređene tom cilju. Nije mi bilo stalo da kvarim odnose jer sam sa „našima” u izvršnoj vlasti imao odličnu saradnju. Sa Velidom Harčinom sam „izgurao” ponovno uspostavljanje Mjesnog ureda u selu (uz prijem novog službenika i to iz Stjepan Polja. Njima zahvaljujući, dobili smo “besplatno” prilično skup arhitektonsko-urbanistički projekat izgradnje, kao urnek, „stjepopoljske čaršije” na prostoru oko današnjeg Doma kulture (predsjednik Sejdo Šabić je to podržao i Vikalo na poseban način). Po tom projektu Dom je kao centralna zgrada, trebalo da dobije izgled bosanske čardaklije sa zanatskim sadržajima na spratu. Stočna pijaca sa vagonom i zgradom za veterinarsku stanicu bila je predviđena na posebnoj lokaciji pored rijeke, zelena pijaca do glavnog puta i druge radnje oko Doma.

Odobreno nam je da tadašnji šef urbanizma, inž. Fahrudin Devedžić izađe na teren, projektuje rješenje i do kraja nadzire sanaciju dva velika klizišta na glavnom putu (u Kahrimanima i prema Dživracima). Fahrudin Devedžić je tada bio stručno lice (iz Opštine) koje je nadziralo veliku akciju uređenja desetak kilometara tadašnjeg asfaltiranog puta u Stjepan Polju. Sve se to događalo u 1991. godini.

Kao nova vlast, mi smo odmah organizovali i proveli referendum i već tada imali zaveden mjesni sanodoprinos, ali nam je opštinska vlast za te komunalne poslove samoinicijativno odobrila pomoć iz fonda za puteve (mi tada nismo ni znali da imamo pravo na to). Intenzivno smo sarađivali na izradi proširenja urbanističkog reda na južnoj strani magistralnog puta radi otvaranja mogućnosti stambene gradnje na tim lokacijama. Tim povodom sam sa službenicima i uz podršku Opštine išao i u Republički urbanistički zavod u Sarajevu. Sve u svemu, nama je u Stjepan Polju „dobro išlo”. To će mnogi koji su još živi i danas potvrditi.

Dok nabrajam te naše uspjehe, sjetih se da sam tada bio i predsjednik Mjesne zajednice Stjepan Polje, i predsjednik MO SDA Stjepan Polje, i odbornik u SO-e Gračanica. Sada razumijem da je to bila apsolutna vlast – makar i lokalna. Realno, puno za jednog čovjeka. Priznajem da tada nisam tako razmišljao. Možda i zato što nisam nikada sebe smatrao za „baju”, jer je kolektivni rad za mene bio „zakon”. Možda sam bio i suviše naivan – jer ljudi se uvijek uzdaju i odgovornost zahtijevaju od „prvog”. A bogme, (znam, jer sam osjetio) kad je „gusto” i ti „ravnopravni” najbliži saradnici, nerado prihvataju zajedničku odgovornost.

Rasplet br. 1: povlačenje Sejde Šabića sa čela Stranke

Rasplet se očekivao upravo na sljedećem sastanku GO SDA Gračanica, koji je održan 8. 7. 1991. godine. Na dnevnom redu napokon se našla ključna tačka koja je tih dana zaokupljala pažnju ne samo u Stranci već i u široj javnosti: “Izbor novog predsjednika SDA”. Međutim, ta je tačka odmah skinuta s dnevnog reda jer, kako sam zapisao u svom rokovniku “prisutni članovi nisu bili pripremljeni za diskusiju na tu temu”. Vikalo je podnio uvodno izlaganje o političko-bezbjednosnoj situaciji, pri čemu je ukazao na loš rad Izvršnog odbora SDA i izostanak komunikacije sa centralom u Sarajevu. U ime Komisije za izbor i imenovanja, Meliha Hadžihasanović, u svojstvu sekretara Skupštine, pročitala je imena kandidata za nove direktore osnovnih škola koje je predložila SDA. Usput je obavijestila prisutne da je na posljednjoj sjednici Skupštine opštine, u ime SDA, Hazim Vikalo izabran u sastav Ratne skupštine Okruga Tuzla.

Važan sastanak i konačno kakav-takav rasplet situacije oko rukovodstva Stranke, dogodio se 12. 7. 1991. godine. Dnevni red je glasio: 1. Izbor novog predsjednika SDA Gračanica i pod 2. Razno. Prisutnima se prvi sa nekoliko prigodnih riječi obratio Sejdo

Šabić, a njegov prethodno podneseni zahtjev za razrješenje sa dužnosti predsjednika SDA pročitao Hazim Vikalo. Između ostalog Sejdo je rekao "da želi ostati u stranci, ali da se njegov rad bazira na ekonomiji." Izrazio je želju da ostane u Izvršnom odboru Stranke, ako su s tim saglasni njegovi saradnici. Ejub Hodžić se, u ime ostalih, kurtoazno zahvalio Sejdi na dosadašnjem radu i zamolio ga da ostane član IO. Zatim je Rahman Spahić predložio da se IO izjasni o Sejdinoj ostavci i dadne prijedlog za novog predsjednika. Vikalo je objasnio kakve su pravne (statutarne) procedure za izbor novog predsjednika. U slučaju da se sada izabere novi predsjednik, on u predstojećim redovnim izborima u Stranci, može ostati na funkciji, a može se izabrati i neko drugi.

U svojoj diskusiji Ibrahim Šerbečić se založio da se na odgovorne funkcije biraju mlađi ljudi i odmah predložio Ahmeda Spahića za predsjednika. Ostali prijedlozi su bili: za Vehida Delića -Hodžu, Tarika Rešidbegovića, Ejuba Hodžića, i Seada Rešidbegovića. Pristupilo se glasanju, pa su u drugi krug prošli Vehid Delić i Tarik Rešidbegović. Tajnim glasanjem je Vehid Delić-Hodža dobio 22 glasa, a Tarik Rešidbegović 16. Jedan glas je bio nevažeći. Novi predsjednik SDA Gračanica je postao Vehid Delić-Hodža i on nas je u svom prvom obraćanju obavijestio da za profesionalnog sekretara u stranci kao i za svog prvog saradnika predlaže Muhameda Ibrahimovića. I to je jednoglasno prihvaćeno.

Dvije stvari u vezi s tim sastankom ostale su mi trajno u sjećanju. Prva je kada smo Muhamed i ja zajedno odlazili na taj sastanak, on me u putu pitao – koga ću predložiti za novog predsjednika Stranke. Rekao sam mu da su moji kandidati Tarik Rešidbegović ili Ejub Hodžić. On se nije izjašnjavao. Onog časa kada ga je Vehid predložio za sekretara Odbora, ja sam se skoro šokirao. Tada mi je tek "sinulo" da je Muhamed trebalo da bude moj kandidat i da sam ga upravo ja trebao predložiti. U tom trenutku sam vidio ili mi

se samo učinilo da je on bio „mušterija” tog funkciji, ali u onom razgovoru dok smo putovali, ja se toga nisam sjetio niti mi je on to na bilo koji način sugerisao. Taj slučaj smo Muhamed i ja davno „raščistili”. Rekao je da mi vjeruje da je to bio samo previd s moje strane.

Drugo što zaslužuje da se spomene, to je slučaj Hazima Vikala. Već sam rekao da je on od samog početka bio moj kandidat za najveće funkcije. Tako je mislio i veliki broj mojih kolega u rukovodstvu Stranke. U vezi s tim, zanimljivo je njegovo ponašanje i hladnokrvnost koju je ispoljavao od samog početka. Tako se stvarao utisak da mu nije bilo stalo do neke funkcije po svaku cijenu. Negdje sam već rekao da je on sam sebe, nakon skupštinskih izbora, ipak, vidio kao prvog predsjednika Opštine, u to sam bio ubijeden. Iako se to nije dogodilo, on je i dalje bio vrlo aktivan i zahvaljujući tome postao je najuticajniji čovjek u Stranci. Ipak se nije se kandidovao za novog predsjednika iako je najviše doprinio da sa te funkcije ode Sejdo Šabić, dotadašnji predsjednik. Dakle, ili glavni ili ništa. Opravdano, bez sumnje... Nikada nisam ni pomislio da je Vikalo zbog svog ličnog interesa insistirao na nespojivosti funkcija u Stranci i izvršnoj vlasti.

Upad JNA u Sekretarijat za narodnu odbranu u Gračanici

Nakon ustoličenja novog predsjednika SDA, zvanično se nismo sastajali skoro mjesec dana. Na novi sastanak, novi predsjednik nas je pozvao tek 9. 8.1991. Na dnevnom redu bila su sljedeća pitanja: 1. Analiza rada po MO SDA; 2. Izbori u MO SDA; 3. Elementarne nepogode; 4. Bezbijednosna situacija; 5. Tekuća pitanja. Po rasporedu tačaka dnevnog reda primjećujem,, da su nam bile preče elementarne nepogode koje smo doživjeli tog predratnog avgusta nego politička i bezbjednosna situacija. Znači da su poplave prouzrokovale zaista veliku štetu. Velid Harčin nas je obavijestio da su najveće štete pretrpjela slje-

deća naseljena mjesta: Džakule, Doborovci, Prijeko Brdo, Malešići, Konoplišta, Karanovac i Gornja Orahovica. Eto, i o tome smo se u Stranci brinuli jer smo sebe vidjeli kao najvažniji „faktor” u Općinskoj skupštini... Što se tiče izbora, novi predsjednik Vehid Delić-Hodža je insistirao da se za jedan mjesec dana održe izborne skupštine SDA po svim mjesnim zajednicama. Također je sugerisano da se u svim slučajevima, ako mjesni odbor ima više od 100 članova, obavezno formira još jedan. Usvojen je i zaključak da IO SDA ubuduće broji jedanaest ili više članova (do tada ih je bilo šest).

Međutim, događaji su, u tom vaktu, često diktirali naše planove i naše aktivnosti. Tako smo 31. 8. 1991., u 15.00 sati pozvani na hitan sastanak u Gračanicu. Povod je bio zaista ozbiljan: prethodne noći u kasnim („lo-povskim”) satima, pripadnici JNA nasilno su ušli u zgradu Opštinskog sekretarijata za narodnu odbranu i odnijeli regrutnu vojnu dokumentaciju. Nakon prvih informacija o događaju, raspravljali smo o potrebi održavanja vanredne sjednice Skupštine opštine Gračanica. Ahmed Spahić je pročitao saopštenje IO SDA, koje je napisano istog dana na jutarnjem sastanku IO SDA. Zatim je Tarik Rešidbegović iznio svoje viđenje upada JNA u zgradu Sekretarijata. Rekao je da su u oko pola dva došli, do zuba naoružani ljudi raznih starosnih dobi. Oni se nikome nisu javili i opravdano se može posumnjati, kuda je odnesena ta dokumentacija. Ipak je napomenuo da se ne može desiti neka „divlja mobilizacija” jer svaku takvu mobilizaciju, mora potpisati Predsjednik Opštine ili sekretar SNO.

Hamdija Dobrnjić (iz G. Orahovice) je bio vrlo oštar. Rekao je da je još juče od nekog čuo šta će se dogoditi i da je po gradu tražio naše rukovodstvo da ih o tome obavijesti. Na kraju, kad nikog od „naših” nije našao, otišao je u stanicu SJB i o tome obavijestio načelnika SJB. On je zatražio hitnu smjenu odgovornih ljudi (misleći na Galiba Ahmetaševića).

Rahman Spahić je rekao da je i ovaj događaj pokazao da na ovako odgovorne funkcije treba postavljati ljude „koji su srcem za SDA”. Insistirao je na svom stavu da „Sejdo (Šabić) i Galib (Ahmetašević) moraju podnijeti ostavke u roku od 24 sata.” (Rahman je znao za ono „namigivanje” Sarajevu kada se tražilo mišljenje za Rusmira Djedovića, kojeg smo bili izabrali na tu funkciju).

Irdin Kovačević iz Miričine je bio istog stava kao i Rahman Spahić. Muharem Musić (iz Džakula) je zatražio da zajedno sa Srebrenikom, Lukavcom, Živinicama i dr., narednog dana organizujemo protest pred Vojnom komandom u Tuzli. Ejub Hodžić je tražio da se ostvari uviđaj, naprave zapisnici i da se sve to tretira kao i svaka druga pljačka. „Vojska, i inače radi šta hoće i ne sarađuje sa vlastima Republike BiH. Predstavnici muslimanskog naroda su skoro nemoćni da urade bilo šta jer smo u čistom okruženju.” Abdurahman Džinić (D. Orahovica) iznio je četiri prijedloga: Osnovati jedinice u selima, ukrasti oružje od milicije, nabaviti alarme u sela, organizirati protestni miting u Tuzli. Fuad Subašić (iz Lukavice), Rusmir Djedović i Džemal Haliović iz Babića također su za sve okrivili Galiba Ahmetaševića, sekretara SNO Gračanica, a naročito zato što o mogućim događajima nikoga nije obavijestio.

I Ibrahim Šerbečić je tražio neopozivu ostavku za Galiba. Dodao je da „Glavni odbor SDA treba da zna još i sljedeće: Izvršni odbor je sinoć znao o nekim momentima i mogućoj situaciji sa ovakvim ishodom. Predlagao sam da se vojna evidencija skloni ili u SJB ili u SO-e, ali to nije učinjeno. Još sinoć sam predlagao da je zapalimo jer svi smo znali da će vojska doći. Brano Marušić je preuzeo komandovanje provokativnim radnjama od strane pojedinih pripadnika srpskog naroda.” Sead Rešidbegović je u svojoj diskusiji rekao i ovo: „Predsjednik (Opštine) je uvijek tražio da se SDS-u dadne ono što zaslužuju. Njega Srbi hvale, a to nije dobro. Sejdo je bio sa generalima, ali nije bio oštar. I

ranija, moguća, smjena predsjednika nam je izmakla radi njega." Velid Harčin je nekoga ili nešto branio. Rekao je i ovo: „Smatram da nismo ni kompetentni ni pametni da vršimo smjene.”

Ne sjećam se da smo nešto pametno, na kraju i zaključili...

Rasplet br. 2: Promjene na čelu Opštine: Vikalo umjesto Sejde Šabića

Naredni sastanak Glavnog odbora SDA Gračanica održan je 6. 9. 1991. Dnevni red: 1. Prijedlog kandidata za izbor Predsjednika SO-e Gračanica; 2. Analiza vanredne sjednice SO-e Gračanica (dakle, ipak je održana, znači bilo je nekih zaključaka na prethodnom sastanku ili ih je kasnije formulisao sam IO SDA). U raspravi “po prvoj tački”, Sejdo Šabić se zahvalio na dosadašnjem povjerenju. Predstavnici mjesnih odbora SDA su se izjasnili da kandidat za predsjednika Opštine Gračanica bude Hazim Vikalo. Zatim su se o tome javno izjasnili i svi članovi IO SDA. Drugih prijedloga nije ni bilo. Ovaj sastanak upamćen je i po neprimjernoem istupu Velida Harčina – čime se on definitivno “oprostio” od visokog rejtinga i značajnog utjecaja u Stranci. Harčin je, vidno iznerviran i nezadovoljan diskusijom, demonstrativno napustio sastanak. Nakon toga i oni koji su ga podržavali, tražili su njegovu smjenu u Izvršnom odboru Stranke. Među njima bio je i Tarik Rešidbegović, koji ranije nije bio za to.

Nakon što je prihvaćena ostavka Sejde Šabića i utvrđen prijedlog za sljedeću sjednicu Skupštine opštine da se za novog predsjednika izabere Hazim Vikalo, uslijedilo je njegovo obraćanje podugačkim govorom o odnosima unutar SDA kao i o planovima na dužnosti predsjednika opštine. Bio je relaksiran, ubijeden da je na pravom putu i da njegova politička borba nije bila uzaludna.

Hazim Vikalo je 21. 9. 1991. zvanično stupio na dužnost predsjednika Skupštine opštine Gračanica.

Dan ranije, 20. 9. 1991. održan je još jedan sastanak GO SDA Gračanica. Na dnevnom redu su se našla sljedeća pitanja: 1. Političko bezbjednosna situacija; 2. Izbor delegata za Kongres stranke u Sarajevu i pod 3. Tekuća pitanja. O političko bezbjednosnoj situaciji ovoga puta govorio je predsjednik Stranke Vehid Delić. Između ostalog je rekao da je danas u gradu primijećeno povećano prisustvo vojnika JNA, ali da su oni tu navodno radi praćenja prolaska jedinica. Ibrahim Šerbecić je podnio izvještaj sa regionalnog sastanka SDA u Janji. I tamo je bila tema samo bezbjednosna situacija. Na kraju sastanka usvojeni su sljedeći zaključci: 1. Uspostaviti dežurstva u Gračanici i u svim selima; 2. Da se Muslimani, pripadnici rezervnog sastava milicije obavezno odazovu pozivu koji će dobiti; 3. Da se aktivnosti Stranke ograniče samo na bezbjednosnu situaciju i pod 4. Da se u svim naseljima formiraju krizni štabovi.

Nije slučajno u narednom periodu političko-bezbjednosna situacija na opštini bila dežurna tema svih sastanaka u okviru SDA. O tome je raspravljao GO SDA i na svojoj sjednici, održanoj 4. 10. 1991. godine. Govorili su Ejub Hodžić, Hazim Vikalo i Vehid Delić-Hodža. Tih dana je „proradio” i sastav rezervne milicije. Bili su na terenu i zavodili red kao „pravi” policajci, ali ih narod, ipak, nije poštivao kao redovne milicionere pa je povremeno dolazilo i do ozbiljnih problema. Bilo ih je posvuda, ali je tada (možda i najveći) u središtu naše pažnje bio jedan u Lukavici. Radili smo na tome da građani počnu više uvažavati službenike rezervne milicije. Znam, bilo je i u tom sastavu onih koji su tamo zalutali ili ih je neko od „naših” tamo „smjestio”. Vjerovatno se na tom sastanku govorilo i o nekim smjenama jer vidim u bilježnici da je Muhamed Ibrahimović u svojoj diskusiji istakao da – smjene nisu rješenje. Govorilo se i o problemu koji imamo zbog odsustva Nedžada Moralića. Nalazio se izvan države, a bio je na dužnosti Potpredsjednika IO SO-e Gračanica.

Naš sastanak održan 12. 10. 1991., imao je sljedeći dnevni red: 1. Političko bezbjednosna situacija; 2. Izjašnjavanje o suverenitetu BiH; 3. Verifikacija novog člana IO SDA Gračanica. Vikalo je bio izvijestilac po prvoj tački. Od njega smo čili da je situacija do kraja komplikovana. Nema više SJB u Bos. Petrovom Selu. Obavijestio nas je takođe da je toga dana, Savjet za NO donio odluku o podizanju Teritorijalne odbrane. Proglašenje Opštine u Bosanskom Petrovom Selu nije nikako bio legalan čin, ali inicijatori za osnivanje takve tvorevine, željeli su je "ustolitičiti" vojnom silom – rekao je Vikalo. Po drugoj tački dnevnog reda obratio nam se narodni poslanik Tarik Rešidbegović. Prenio je upute iz Sarajeva kako trebamo podržavati argumente o historijskom postojanju BiH i kako upućivati narod da se izjasni „Za” na predstojećem referendumu o nezavisnosti BiH.

Na kraju, Mustafa Tinjić je zvanično postao član Izvršnog Odbora SDA. Bio je zamjena za isključenog Velida Harčina.

Promjena na čelu Stranke: Muhamed Ibrahimović umjesto Vehida Delića

Dana 15. 11. 1991., održali smo sastanak, opet s političkom tematikom. A morali smo "odraditi" upute sa nedavnog Kongresa Stranke. Trebalo je da provedemo izbore u Stranci, mada skoro više nikome nije bilo do te „priče” Svi smo se plašili rata. Toga dana dnevni red je izgledao ovako: 1. Prijedlozi kandidata za skupštinu Opštinske organizacije SDA Gračanica; 2. Prijedlozi kandidata za predsjednika Stranke; 3. Prijedlozi kandidata za IO SDA Gračanica.

Zadnji sastanak GO SDA Gračanica koji ću spomenuti u ovom radu, održan je 20. 12. 1991. godine. U međuvremenu je održana i Izborna skupština Opštinske organizacije SDA (OOSDA) Gračanica, pa smo rezultate izbora samo verifikovali. Dakle, evo dnevnog reda: 1. Aktuelna političko bezbjednosna situacija; 2. Izvještaj delegacije sa Kongresa SDA; 3. Verifikacija organa SDA Gračanica;

4. Analiza rada organa vlasti koje obnašaju članovi SDA. Na tom sastanku je bilo i kritika i pohvala i čestitanja i – opšteprisutnog straha od rata. Potvrdili smo da je novi predsjednik OOSDA Gračanica, Muhamed Ibrahimović, prvi potpredsjednik Vehid Delić – Hodža, drugi potpredsjednik Ejub Hodžić, sekretar Tarik Rešidbegović i blagajnik Husein Serhatlić. Nove članove IO nisam ni pribilježio. Vjerovatno mi to nije ni bilo važno. Svi smo imali prečeg posla. Počeli smo pripreme za odbranu Bosne i Hercegovine od agresije.

I na kraju: riječ-dvije o "vladavini" Sejde Šabića

Sjećam se, upravo u jeku najvećih stranačkih previranja, prilikom jednog mog neformalnog boravka u predsjedničkom kabinetu Sejde Šabića, on mi se u slobodnom razgovoru, sa zabrinutošću požalio na nedisciplinu i neodgovornost ne samo službenika već i svojih bližih saradnika u opštini. Posebno mu je teško padalo, kako je rekao, što ljudi oko njega, pa ni bliži saradnici nisu poštovali dogovore i naređenja. U nedoumici šta da mu na to konkretno odgovorim, podsjetio sam ga da je on ipak veliki individualac, navikao da bude uvažen i respektovan u svojoj privatnoj firmi kao "gazda". Kako ga u opštini niko nije doživljavao kao nekakvog "gazdu" ili neprikosnovenog naredbodavca (uostalom, samoupravljanja je još itekako bilo u glavama ljudi), rekao sam mu da su takvi problemi i nesporazumi, nakon promjene vlasti, normalna stvar, bar u početku. Nisam siguran da me je do kraja razumio.

Što se tiče njegovih pogleda na previranja u Stranci, zaključivao sam da mu to nije bio prioritet, da je želio ostati po strani, pa nije ni pokazivao neku osobitu volju da se brani od kritika, pa i podmetanja. Znao je od početka da mu se zamjera što je ignorisao neka imenovanja (Rusmir Djedović, na primjer), a isforsirao neka kadrovska rješenja za koja će se brzo utvrditi da su bila pogrešna. Iako je u tih nekoliko slučajeva bio nevjerovatno

uporan, siguran sam da nije postojao nitko tko je sumnjao u Sejdinu iskrenu pripadnost "čistoj" SDA, pa mu se ponešto (eto, taj Galib i sl.) i moglo tolerisati. Ostali izabranici na funkcije nisu bili "džamijski" ljudi i oni radikalniji pripadnici SDA koji su je doživljavali kao muslimansku stranku, takvima nisu htjeli opraštati nijednu grešku.

Međutim, Sejdin dolazak za predsjednika opštine bio je u namjeri da Opštinu napravi ekonomski uspješnom kao što je i svoju privatnu firmu održavao uspješnom. Stalno je govorio o budućoj podršci plantažama voća i stočarstvu u brdskim i uzgoju povrća i žita u ravničarskom dijelu opštine. Lično je iz Turske donio separator za mlijeko i demonstrirao ga u Džakulama. Imao je smisla za aktualne trendove u ekonomiji, posebno u trgovini, oslanjao se na iskustva iz drugih zemalja, posebno iz Turske. U neku ruku bio je vizionar kad su u pitanju trgovački centri i poslovne zone. Isforsirao je izgradnju prvog Zanatskog centra u Gračanici na lokaciji "Havrište" pored gračaničkog skvera (sa privatnom kompanijom "Širbegović"). Možda neću pretjerati ako kažem da je bio preteča ovih današnjih, velikih poslovnih zona u sprečanskom polju. Gledajući sa tog aspekta, baš je došao u nevrijeme – jer je ubrzo zavladała i politička i ekonomska kriza, pa je znao da u tim okolnostima neće moći polučiti uspjeh kako je naumio. A on nije htio biti neuspješan... Kao jedan od tada rijetkih i uspješnih privatnih poduzetnika, bio je apsolutno neovisan, pa mu ni do funkcija nije bilo stalo pod svaku cijenu. Nikada nije bio član SKJ, niti ga je politika zanimala. Pojavom SDA kao stranke njegovih ideala, za koju je saznao preko svoga brata Salima u Zagrebu, on se uključio u politiku da pomogne svom muslimanskom narodu.

S njegovim odlaskom, nastupila je nova faza u borbi za Bosnu i Hercegovinu. Bilo je to vrijeme kada se politička situacija u zemlji sve više komplikovala, a rat "valjao" iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu.

Zaključak

Prvi parlamentarni izbori u Bosni i Hercegovini, održani 1990. godine, nesumnjivo su jedan od prijelomnih događaja u novijoj historiji Bosne i Hercegovine. O tome su napisane mnoge historijske studije i knjige i sve što se važnije toga dana dogodilo manje više je poznato: i sa aspekta pobjedničke i sa aspekta gubitničke strane. Razumije se, događaji u takozvanoj bazi društva, općinama i mjesnim zajednicama odvijali su se u skladu sa tadašnjom zakonskom regulativom na kojoj su se zasnivali i izborni programi političkih stranaka (starih i novih). Međutim, u lokalnim sredinama, po pravilu, takvi društveni procesi imaju svoje specifičnosti, kojima su posebnu aromu davali neposredni akteri, koji su se na ovaj ili onaj način uključivali u te procese. Te su teme, po pravilu, manje zaokupljale pažnju istraživača i manje su obrađivane. Da bi skrenuo pažnju na to, u ovom radu autor je, listajući vlastite bilješke i kroz svoje sjećanje, uspio rasvijetliti aktivnosti SDA u Gračanici u periodu od njenog osnivanja do referenduma za nezavisnost Bosne i Hercegovine. Tekst je autentično svjedočenje neposrednog aktera tih događaja, koji o njima piše i procjenjuje ih iz vlastite perspektive: osnivača i prvog predsjednika SDA u njegovom selu, koji će biti izabran i u prvi saziv Skupštine opštine. Ova svjedočenja su vrlo zanimljiva i autentična i mogu biti izvor saznanja za neka šira uopštavanja o stranačkim previranjima i neposrednim akterima tih događaja.

SUMMARY
NOTES ON THE ACTIVITIES
OF THE SDA IN GRAČANICA
DURING THE PERIOD SPANNING
FROM ITS FOUNDATION TO
THE REFERENDUM FOR THE
INDEPENDENCE OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA, WITH A SPECIAL
OVERVIEW OF THE SITUATION IN
STJEPAN POLJE (1990 – 1992)

The first parliamentary elections in Bosnia and Herzegovina, held in 1990, are undoubtedly one of the turning points in the recent history of Bosnia and Herzegovina. Many historical studies and books have been written on this subject, and everything important that happened that day is more or less known: both from the winning and losing side. Of course, the events that took place in the so-called fundament of society, in the municipalities and local communities, took place in accordance with the then legal regulations on which the election pro-

grams of the political parties (old and new) were based. However, in local environments, such social processes have their own peculiarities – generally, as a rule – which were also given additional, special flavor by the immediate actors, who were involved in these processes in one way or another. These topics have generally garnered less attention from researchers and have been analyzed less. In order to draw attention to this, in this paper the author has managed to shed light on the activities of the SDA in Gračanica during the period from its foundation to the referendum for the independence of Bosnia and Herzegovina – based on his own notes and memories. This paper is an authentic testimony of an immediate actor in these events, an actor who writes about them and evaluates them from his own perspective: also the founder and first president of the SDA in his own village, who will also be elected to the first convocation of the Municipal assembly. These testimonies are very interesting and authentic, and as such can be a source for some broader generalizations about party turmoil and the immediate actors of these events.
